

Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України
Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова

СЕГЕДА НАТАЛЯ АНАТОЛІЇВНА

УДК 378.124:78 : 377/378.044 „406”: 005.336.5(043.3)

ТЕОРЕТИЧНІ І МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ
ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ ВИКЛАДАЧА МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА
В СИСТЕМІ БЕЗПЕРЕРВНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

13.00.02 – теорія та методика музичного навчання

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня

доктора педагогічних наук

Київ – 2012

Робота виконана в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова, Міністерства освіти і науки України

Науковий консультант: доктор педагогічних наук, професор
ГУЗІЙ Наталія Василівна
Національний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова, Інститут післядипломної освіти
і підвищення кваліфікації, завідувач кафедри
педагогічної творчості.

Офіційні опоненти: доктор філософських наук, професор,
дійсний член НАПН України
ЗЯЗЮН Іван Андрійович,
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
НАПН України, директор, м. Київ;

доктор педагогічних наук, професор
КУНЕНКО Людмила Олександрівна,
Національний педагогічний університет імені
М.П.Драгоманова, Інститут мистецтв,
кафедра теорії та методики музичної освіти,
хорового співу і диригування;

доктор педагогічних наук, професор
ДУБАСЕНЮК Олександра Антонівна
Житомирський державний університет імені Івана
Франка, Навчально-науковий інститут педагогіки,
професор кафедри педагогіки.

Захист відбудеться «10» грудня 2012 р. 0 12 год. на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.053.08 у Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: 01601, м. Київ, вул. Пирогова, 9.

З дисертацією можна ознайомитись в Національному педагогічному університеті імені М.П.Драгоманова за адресою: м. Київ, вул. Пирогова, 9

Автореферат розісланий «9» листопада 2012 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

А.В.Козир

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Початок ХХІ століття позначився значним розгортанням інформаційної революції, що орієнтує на пошук нових коеволюційних контекстів системної цілісності людини і соціокультурного середовища. В умовах постнекласичної раціональності активізувалися процеси самовиявлення індивіда, його експансії в культуру, що зумовило глобальну педагогічну потребу вдосконалення гуманістичних засобів гармонізації відносин особистості зі світом і собою. На цивілізаційні виклики світова спільнота відповіла низкою науково-педагогічних проєктів, зафіксованих у документах Міжнародної організації праці, Ради Європи, Болонського процесу і спрямованих на втілення парадигми “освіта крізь життя”. У доповіді ЮНЕСКО “Моніторинг освіти для всіх” (2008) пріоритетною кадровою політикою до 2015 р. проголошено забезпечення єдиних умов для успішного професійного зростання педагогів, оскільки за прогнозами соціологів людству знадобиться понад 18 мільйонів представників педагогічної професії. В Україні означені метаконцепти відображено у державних програмних документах – “Національній доктрині розвитку освіти України в ХХІ столітті” (2002), Законі України “Про вищу освіту” (2002), “Концептуальних засадах розвитку педагогічної освіти України та її інтеграції в європейський простір” (2004), “Концепції післядипломної освіти України” (2005), “Концепції трансформації вищої освіти в Україні на початку ХХІ століття (2007)”, проєкті “Концепції гуманітарного розвитку України до 2020 р.” (2012), Законі України “Про професійний розвиток працівників” (2012) та ін.

Розвиток особистості в усіх сферах життєдіяльності є тим глобальним питанням, яке пронизує всю історію соціогуманітарного знання, зокрема його філософської, психологічної, професійно-педагогічної та мистецької галузей. Сучасний етап вивчення проблеми організації різних векторів професійного розвитку особистості викристалізовується в змісті таких наукових напрямів, як: акмеологія, андрагогіка, дидактика, педагогіка, професіографія, психологія праці, соціологія, філософія освіти та ін.

Наукова рефлексія різних аспектів професіогенезу педагога зафіксована у фундаментальному доробку А. Алексюка, В. Андрущенко, В. Бондаря, А. Деркача, О. Дубасенюк, І. Зязюна, В. Кременя, В. Лугового, Л. Мітіної, М. Ніколаєвої, Є. Рогова та ін. Окремі дефініції професійного розвитку особистості педагога висвітлено в дослідженнях І. Леднової (2006), Т. Борової (2012). Набувають фундаментальності проблеми підготовки викладача вищої школи, що порушуються в роботах С. Вітвицької, О. Гури, С. Гончаренка, В. Гриньової, Н. Гузій, А. Кузьмінського, Б. Левківського, А. Ліненко, Н. Лисенко, Н. Лосєвої, О. Мороза, П. Сікорського та ін.

Вітчизняна наукова думка демонструє зростання дослідницького інтересу до музично-педагогічних проблем розвитку особистості на різних етапах і напрямках професіоналізації. Питання підготовки фахівців до професійної діяльності у сфері мистецтва, багаторівневої професійної підготовки майбутніх музикантів-педагогів, їх професійного становлення, формування духовної і

професійної культури, професійної майстерності, виконавської надійності актуалізовані в працях Є. Барбіної, Б. Бриліна, М. Букача, В. Бутенко, О. Єременко, А. Козир, О. Олексюк, В. Орлова, Г. Падалки, Г. Побережної, А. Растригіної, О. Рудницької, Л. Сухової, Т. Танько, В. Черкасова, В. Шульгіної, О. Щолокової, Д. Юника та ін. Аспектно дотичними до проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва є дослідження В. Бітаєва, Н. Гуральник, Л. Кондрацької, Л. Куненко, О. Михайличенка, О. Отич, О. Ростовського, Я. Сверлюка, Т. Смирнової, О. Хижної, К. Чернецкі та ін.

Важливий науковий доробок у галузі професіоналізації педагога загалом, і майбутніх учителів музичного мистецтва зокрема, створює міцне філософсько-методологічне, соціально-психологічне, методико-технологічне підґрунтя для дослідження педагогічного професіогенезу. Водночас проведені дослідження остаточно не задовольняють наявний на сьогодні попит музично-педагогічної теорії на педагогічну конотацію професійного розвитку викладача музичного мистецтва вищої педагогічної школи відповідно до сучасних світоглядних пріоритетів, що орієнтують на переосмислення традиційних цінностей педагогіки і музики, а також способів їхньої трансформації в освітню практику як мистецтва людинотворення, засобу самовіднайдення людиною найтонших духовних джерел самості, краси і чуттєвості світосприймання. З огляду на потребу сучасної науки у фундаменталізації досліджень, лишаються невизначеними методологічні та теоретико-методичні засади професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти, що уможливають категоріальне наповнення цього феномена цивілізаційними смислами й культуровідповідним змістом; не обґрунтовано концепції й не визначено формульовано-процесуальної моделі професійного розвитку викладача музичного мистецтва як людино- і культуротворчого феномену; не розроблено педагогічного забезпечення професійного зростання особистості в еволюціонуючому бутті професійної діяльності музиканта-педагога.

Окреслені аспекти проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва визначають її актуальність для вітчизняних соціокультурних і педагогічних реалій і виявляються в суперечностях:

– між світоглядною значущістю цивілізаційних ідей холізма, коеволюції, континуума, цілісності розвитку особистості й середовища та історично зумовленою обмеженістю вітчизняних традиційних методологічних підходів до професіоналізації у галузі музичного мистецтва як кваліфікаційно фрагментарного й фінітного процесу професійного становлення фахівця;

– між науковою перспективністю постнекласичного трактування феномену розвитку, виробленого в соціогуманітарному знанні, й відсутністю культуро-відповідних систематизованих методологічних підвалин цілісного вивчення професійного розвитку особистості викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти як соціокультурного педагогічного явища;

– між розмаїттям галузевих теорій педагогічної професіоналізації і недостатністю фундаментального категоріального опрацювання музично-педагогічної сутності й змісту професійного розвитку викладача музичного мистецтва в теорії та методиці професійної освіти й музичного навчання;

– між широким запитом на оновлення технологій для оптимального функціонування цивілізаційної парадигми “освіти крізь життя” й браком науково обґрунтованої методики педагогічної організації професійного розвитку в системі безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва.

Соціокультурна, науково-фундаментальна та прикладна значимість окресленої проблеми, недостатній рівень її розробленості зумовили вибір теми дисертаційного дослідження: **“Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти”**.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри педагогічної творчості Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова; плану науково-дослідної роботи факультету мистецтв та художньої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького в межах комплексних тем кафедр фортепіано “Розвиток професійних якостей майбутнього педагога-музиканта” (ДРК № 0108002333) і оркестрових інструментів “Теоретико-методичні засади формування виконавської майстерності в процесі фахової підготовки майбутнього вчителя музики” (ДРК № 01080004358). Тема дисертації затверджена Вченою радою НПУ імені М. П. Драгоманова (протокол № 5 від 29.01.2009 р.) й узгоджена в Раді з координації наукових досліджень у галузі педагогіки і психології в Україні (протокол № 2 від 31.04.2009 р.).

Мета і завдання дослідження. *Метою дослідження є розроблення, обґрунтування й експериментальна перевірка теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в умовах безперервної педагогічної освіти.*

Реалізація мети передбачає виконання таких *завдань*:

– здійснити науково-теоретичний аналіз літератури з проблеми дослідження й узагальнити історико-культурні смисли становлення ідеї професійного розвитку викладача музичного мистецтва в контексті вітчизняних традицій професійної підготовки музиканта-педагога;

– визначити методологічні основи дослідження професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти;

– уточнити сутність і розробити концептуальну модель змісту професійного розвитку викладача музичного мистецтва;

– проаналізувати стан інституціоналізації професійного розвитку викладача музичного мистецтва в безперервній педагогічній освіті та виявити її системний потенціал у практичному розв'язанні порушеної проблеми;

- обґрунтувати можливості постдипломної освіти викладача музичного мистецтва як чинника професійного розвитку і системного сегмента безперервної педагогічної освіти;

- спроектувати й запровадити методика поетапної педагогічної організації професійного розвитку викладача музичного мистецтва в практику вищої музично-педагогічної школи;

- провести дослідно-експериментальну перевірку ефективності теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти;

- підготувати навчально-методичне забезпечення педагогічної організації професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Об'єкт дослідження – процес професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Предмет дослідження – теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Концепція дослідження. Провідною ідеєю дослідження є положення про те, що професійний розвиток викладача музичного мистецтва відбувається за принципом реінтеграції наукової, педагогічної, методичної, художньо-виконавської кваліфікацій як континууму оновлення його особистісно-професійної цілісності, що регулюється музично-педагогічною якістю професійної реальності та її суб'єктів, визначається функціями професійного зростання і сформованістю індивідуально-професійного ресурсу, забезпечується системною організацією безперервної педагогічної освіти. Окреслену концептуальну ідею професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти утворюють концепти, що визначають теоретичні і методичні засади дослідження.

Історико-методологічний концепт полягає в цілісному вивченні соціокультурного процесу професійного розвитку викладача музичного мистецтва, яке базується на врахуванні історіогенези наукового осмислення явища розвитку людини в соціогуманітарному знанні, традиціях розвитку особистості засобами музично-педагогічної професії та на наукових підвалинах постнекласичної парадигми.

Науково-теоретичний концепт становлять формуально-процесуальна сутність професійного розвитку викладача музичного мистецтва й модельні параметри його змісту:

- професійне зростання як конститутивний модус, що виконує функції структурно-координувального музично-педагогічного способу відновлення процесуальної цілісності системних взаємозв'язків професії, особистості викладача музичного мистецтва й музично-педагогічної реальності;

- індивідуально-професійний ресурс викладача музичного мистецтва як механізм, що відтворює внутрішні системні взаємозв'язки професійного розвитку викладача музичного мистецтва й безперервної педагогічної освіти;

- професійна музично-педагогічна якість, що постає комплексним архікритерієм, який регулює людино- і культуротворчі виміри професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Організаційно-методичний концепт розкриває педагогічно значимі способи формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва і реалізується на концептуально-методичних засадах постнекласичних світоглядних ідей щодо системної цілісності, відкритості, діалогічності, континуальності, демократичності й різноманітності змісту і технологій безперервної педагогічної освіти, втілених у музично-педагогічній дійсності постдипломною освітою музиканта-педагога і методичним арсеналом її креативно-акмеологічного супроводу.

Рефлексивний концепт характеризує фундаментальність і соціокультурну ефективність теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти, що визначається за методикою гуманітарної експертизи динаміки сформованості цілісності індивідуально-професійного ресурсу, стратегій професійного зростання й професійної музично-педагогічної якості як модельних параметрів досліджуваного феномену.

Методологічною основою дослідження є: на загальнофілософському рівні методології – постнекласична парадигма, яка базується на ідеях холістського, синергетичного, коеволюційного підходів щодо процесуальності, цілісності, самоорганізації, взаємозв'язків цілісностей, які функціонують за рахунок змін як визначального критерію, що потребує від людини готовності до існування в перехідному стані, урахування випадковостей, пошукової активності, нелінійного мислення, креативності, а від суспільства – культурної трансформації усіх сфер, зокрема й освітніх; *на загальнонауковому рівні методології* – системно-кібернетичний, цивілізаційний, культурологічний, гуманітарний підходи, основними принципами яких є цілеспрямоване використання зв'язків, урахування глобальних процесів інформаційного обміну, зовнішнього доповнення, організація й управління як діалектична цілісність, особлива настанова на суб'єкта як на “Людину переходу” в змісті метарівня освіти, культуровідповідність освітніх процесів, людяність як властивість духовно вільної людини; *на конкретнонауковому рівні методології* – концептуальні положення андрагогічного, акмеологічного, феноменологічного, практиологічного, ресурсного підходів про вікову динаміку психічних функцій дорослої людини, учіння як самостійно заплановану і реалізовану діяльність, кореляційні зв'язки соціально-психологічних і психофізіологічних характеристик індивіда, часову зумовленість діяльній природи особистості, практичну продуктивність і успішність діяльності як суб'єктну властивість професіонала, трансформацію сутнісних сил людини як до певного моменту закритої системи потенційних можливостей в зону їх актуального функціонування як індивідуальних ресурсів професійної діяльності.

Функцію методологічного синтезу, що ґрунтується на ідеї реінтеграції логем наукових підходів, у дослідженні визначено для *холістсько-емерджентного підходу* як системного алгоритму виконання сформульованих завдань теоретичного і методичного рівнів дослідження.

Нормативно-правову базу дослідження сформували фундаментальні засади державної освітньої політики, які регулюються Законами України “Про освіту”, “Про вищу освіту”, “Про професійний розвиток працівників”.

Теоретичною основою дослідження є: філософські концепції емерджентного матеріалізму (Л. Морган, А. Бергсон), синергетики (І. Пригожин, Г. Хакен), біофілософії (теорії віталізму – А. Шаталов, Ю. Олійник), пост-постмодернізму (П. Куртц), “теорія адаптації” особистості – “футурошок” (Е. Тофлер), коекволюції (Е. Янч, В. Лекторський); концептуальні ідеї філософії та методології освіти (В. Андрущенко, С. Гессен, І. Зязюн, В. Кремень, В. Луговий та ін.); методологічні принципи цілісного педагогічного процесу (В. Беспалько, О. Дубасенюк, В. Бондар, В. Краєвський, Н. Кузьміна, В. Семиченко, Г. Щедровицький, Е. Юдін та ін.); положення теорій професіоналізації, професійної кар’єри, професійного становлення, розвитку персоналу (М. Александрова, А. Бандур, Е. Гінцберг, Є. Климов, Н. Кузьміна, П. Лушніков, А. Маркова, Ф. Мірвіс, Ю. Поваренков, В. Сорочан, Є. Толгурова, Д. Холл, В. Шадріков та ін.); теорії і методики професійної освіти (А. Алексюк, Л. Анциферова, І. Бех, В. Бондар, С. Гончаренко, О. Глузман, Н. Гузій, О. Гура, А. Деркач, О. Дубасенюк, І. Зязюн, А. Капська, С. Клепко, В. Ковальчук, А. Козир, К. Корсак, В. Кремень, Л. Култаєв, О. Кучерявий, В. Кушнір, В. Луговий, В. Лутай, В. Майборода, О. Мещанінов, М. Михальченко, В. Ортинський, Н. Протасова, В. Сагарда, В. Семиченко, Н. Тверезовська та ін.), теорій формування творчого потенціалу особистості фахівця освітньої сфери, його педагогічної культури, майстерності, професіоналізму (Є. Барбіна, В. Дружинін, Н. Волянюк, Н. Гузій, О. Дубасенюк, І. Зязюн, В. Кушнір, І. Маноха, Н. Мартишина, О. Пехота, Н. Повякель, В. Радул, Р. Серьожнікова, В. Сластьонін, О. Солодухова, М. Ситникова, С. Тарасова та ін.); концепції розвитку особистості педагога в системі неперервної освіти (Н. Бірюкова, Р. Вайнолла, С. Вітвицька, О. Глузман, Л. Даниленко, І. Зязюн, Н. Клокар, С. Крисюк, А. Кузьмінський, В. Маслов, Н. Ничкало, Л. Сгоннік, В. Олійник, О. Оношкін, Ж. Таланова, О. Тонконога та ін.), концепції “адаптаційної функції мистецтва” (Г. Меднікова), методології мистецької освіти, яка обґрунтовує комплексний вплив мистецтв на духовне збагачення особистості й загальний прогрес суспільства, професійну підготовку педагогічних кадрів як суб’єктів освіти (В. Жадько, О. Єременко, О. Киричук, Л. Кондрацька, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалка, Г. Побережна, О. Рудницька, О. Шевнюк, О. Щолокова, В. Шульгіна та ін.).

Методи дослідження. Для реалізації основних завдань на різних етапах дослідження використано такі методи:

теоретичні – ретроспективний аналіз і систематизація літератури з проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва, індукція, дедукція, синтез, порівняння та зіставлення ідей, концепцій, теорій

професіоналізації для наукової рефлексії рівня теоретичного і практичного розв'язання проблеми; диференціації аналогом для впорядкування категоріально-термінологічного апарату теорії професійного розвитку викладача музичного мистецтва; моделювання – для конструювання змісту професійного розвитку викладача музичного мистецтва та проектування його педагогічної організації в системі безперервної педагогічної освіти;

емпіричні – інтроспективний аналіз педагогічної реальності професійного розвитку викладача музичного мистецтва і власної професійної діяльності, сучасної освітньої практики в музично-педагогічній галузі й нормативної документації щодо підвищення кваліфікації викладача вищої школи; опитувально-діагностичні, обсерваційні, праксіметричні для визначення стану проблеми в освітній практиці вищої школи; констатувальний, формувальний і підсумковий педагогічні експерименти для апробації концептуально-методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти; статистичні – якісний і кількісний аналіз даних експерименту, математичного опрацювання дослідницьких завдань (визначення фактору крос-кореляції, дисперсійного аналізу, програма SPSS) для статистичного доведення ефективності впровадження в систему безперервної педагогічної освіти теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Організація дослідження. Дослідження здійснювалось протягом 2002-2012 років і охоплювало такі етапи:

1 етап – аналітико-констатувальний (2002–2004 рр.) – вивчення стану розробленості проблеми професійного розвитку викладача в теорії і практиці безперервної професійної освіти; впорядкування понятійного апарату дослідження, проведення констатувальних зрізів, уточнення на основі одержаних даних гіпотези, мети та завдань дослідження історико-методологічних і теоретичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва вищого педагогічного навчального закладу;

2 етап – формувально-інноваційний (2004-2011 рр.) – визначення наукового категоріально-термінологічного апарату теорії професійного розвитку викладача музичного мистецтва, його музично-педагогічної сутності, змісту і критеріїв, методичних засад і педагогічного інструментарію формування в постдипломній освіті; встановлення закономірностей і принципів, постдипломної освіти викладача музичного мистецтва; розробка та впровадження етапів, змісту і методичного арсеналу формувального експерименту, перевірка ефективності теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі багаторівневої освіти, різногалузевих вищих навчальних закладів із музично-педагогічною спеціалізацією;

3 етап – корекційно-узагальнювальний (2011-2012 рр.) – узагальнення результатів дослідження, відображення даних теоретичного пошуку і дослідно-експериментальної роботи в монографії, навчальному посібнику, методичних рекомендаціях та статтях, визначення перспектив подальшого дослідження окресленої проблеми.

Наукова новизна одержаних результатів:

вперше здійснено системний аналіз теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти на основі холістсько-емерджентного підходу, що дало можливість розкрити педагогічну сутність досліджуваного феномена як цілісного музично-педагогічного явища; розроблено формувальню-процесуальну модель професійного розвитку викладача музичного мистецтва, структурно-змістове наповнення якої охоплює конститутивний модус (професійне зростання), механізм (індивідуально-професійний ресурс), комплексний архікритерій (професійна музично-педагогічна якість, що інтегрує особистісно-професійну зрілість, професійне музично-педагогічне покликання, музично-педагогічний професіоналізм, культуру музично-педагогічної творчості); виявлено закономірності, принципи, культурні максими цілей і змісту, методи й умови поетапної організації постдипломної освіти викладача музичного мистецтва – чинника професійного розвитку, що функціонує у музично-педагогічній реальності як неінституціоналізований інформальний системний сегмент безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва;

уточнено категоріально-понятійний апарат педагогічної теорії професіоналізації особистості в музично-педагогічній галузі; визначення безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва та основні положення щодо її систематизації;

удосконалено змістові характеристики рівнів сформованості модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти (адаптивно-репродуктивний, нормативно-досконалий, евристично-продуктивний, творчо-інноваційний); методика креативно-акмеологічного супроводу поетапного формування модельних параметрів професійного розвитку в системі безперервної педагогічної освіти; основні положення щодо систематизації безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва; зміст освітньо-професійної програми підготовки магістрів зі спеціальності 8.02020401 “Музичне мистецтво” і аспірантів зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання;

подальшого розвитку набули теоретико-методичні засади, психолого-педагогічні умови безперервного розвитку особистості викладача засобами музичного мистецтва; вивчення історичних аспектів і теоретичні основи національної музично-педагогічної освіти викладача музичного мистецтва; кваліфікаційні характеристики викладача музичного мистецтва; зміст інноваційних процесів у галузі музичного просвітництва, реалізація якого сприяє взаємообміну художньо-педагогічним досвідом музикантів-педагогів, викладачів, професійних музикантів; технології кредитно-модульної організації навчального процесу підготовки магістрів зі спеціальності 8.02020401 “Музичне мистецтво”.

Теоретичне значення одержаних результатів дослідження полягає у: розробці й упровадженні в теорію і методику професійної освіти та музичного навчання холістсько-емерджентного (реінтеграційного) підходу; введенні до

наукового обігу теорії і методики професійної освіти та музичного навчання понять “трансфесіоналізація викладача музичного мистецтва”, “педагогічний геном професійного розвитку викладача музичного мистецтва” і їх дефініцій; збагаченні тезаурусу теорії професіоналізації людини в музично-педагогічній сфері життєдіяльності поняттям культури музично-педагогічної творчості; поглибленні наукових уявлень про системний потенціал безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва як інтеграції неформальних, інформальних, формальних інституціоналізованих і неінституціоналізованих технологій педагогічної освіти впродовж життя.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що: розроблено й апробовано авторську програму і навчально-методичні матеріали спецкурсу “Теорія і методика професійного розвитку педагога-музиканта” для підготовки магістрів зі спеціальності 8.02020401 “Музичне мистецтво” і аспірантів зі спеціальності 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання; визначено й обґрунтовано комплекс освітніх технологій, педевтологічних умов і специфічних методів формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти; підготовлено й експериментально перевірено авторську програму креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти “Школа професійного зростання викладача музичного мистецтва”, впроваджено інноваційні процеси в музичне просвітництво й мультимедійні технології у галузь музичної освіти; збагачено критеріальну базу і діагностичний інструментарій моніторингу професійної діяльності викладача музичного мистецтва.

Матеріали монографії, навчальний посібник, методичні рекомендації можуть використовуватися в безперервній педагогічній освіті науково-педагогічних працівників і педагогів мистецьких навчальних закладів різних рівнів акредитації; у системі перепідготовки музично-педагогічних працівників під час підготовки конспектів лекцій і проведенні семінарів, практикумів, тренінгів, діагностування їхнього професійного зростання, організації самостійної роботи магістрантів і дослідників у галузі музичного мистецтва.

Впровадження результатів дослідження здійснювалось у навчально-виховному процесі Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка (Довідка № 2166 від 04.10.2010 р.); Кам’янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (Довідка № 92 від 14.10.2011 р.), Харківської гуманітарно-педагогічної академії (Довідка № 01-08/206 від 06.03.2012 р.), Бердянського державного педагогічного університету (Довідка № 63/439-08 від 01.03.2012 р.), Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти (Довідка № 017 від 27.02.2012 р.), Дніпропетровської консерваторії імені М.Глинки (Довідка № 64-01-11/12 від 07.03.2012 р.), Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (Довідка № 06/462 від 15.03.2012 р.).

Апробація результатів дисертації. Основні теоретичні й методичні положення дисертації апробувалися на наукових і науково-практичних конференціях: *міжнародних* – “Педагогічна освіта в епоху змін: результати

наукових досліджень та їх використання в освітній практиці” (м. Санкт-Петербург, 2009), “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти” (Київ, 2009), “Психолого-педагогічний супровід фахового зростання особистості в системі неперервної професійної освіти” (Київ, 2009), “Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності” (Мелітополь, 2010), “Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті” (Луганськ, 2010, 2011), “Антропологічна експертиза: стратегії і практики у вищій освіті” (Мелітополь, 2010), “Художня культура і освіта: традиції, сучасність, перспективи” (Мелітополь, 2010), “Стратегія розвитку художньої освіти та естетичного виховання молоді в Україні у XXI столітті” (Запоріжжя, 2010), “Акмеологія – наука XXI століття” (Київ 2011), “Антропологічні виміри науки й освіти: досягнення та перспективи” (Мелітополь, 2012); *всеукраїнських* – “Підготовка майбутнього вчителя до професійної діяльності в умовах варіативності змісту освіти” (Бердянськ, 2011), “Мистецька освіта в правовому полі: стан, проблеми, шляхи вирішення” (Київ, 2011), дистанційній науково-практичній конференції “Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: традиції, новації, перспективи” (Київ, 2011); *щорічних звітних* наукових конференціях Мелітопольського державного педагогічного університету імені Богдана Хмельницького (2003-2012).

Результати дослідження апробовано також під час керівництва магістерськими роботами та трьома кандидатськими дисертаціями.

Вірогідність і аргументованість результатів дослідження забезпечується теоретичною обґрунтованістю його вихідних положень, проведенням аналізу й порівняння значного обсягу літературних джерел; застосуванням комплексу взаємопов’язаних теоретичних та емпіричних методів дослідження відповідно до його мети та завдань; пролонгованою дослідно-експериментальною роботою (2002-2012) і коректним опрацюванням одержаних емпіричних даних.

Кандидатська дисертація “Підготовка майбутнього вчителя музики до професійної самореалізації” захищена 18 квітня 2002 р. Матеріали кандидатської дисертації в тексті докторської дисертації не використовуються.

Публікації. Основні наукові результати дисертаційного дослідження опубліковано в наукових і науково-методичних працях: 1 монографії (15,92 др. арк.), 1 навчальному посібнику з грифом МОН України (Лист № 1/11-3684, від 20.03.2012), одноосібних статтях у фахових наукових виданнях (25), статтях у наукових журналах, збірниках публікацій, матеріалів, тез конференцій (14), навчально-методичних виданнях (методичних рекомендацій – 4), 4 статті у зарубіжних наукових виданнях. Загальний обсяг опублікованої продукції понад 60 друкованих аркушів.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, п’ятих розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаної літератури (528 найменувань, з яких 37 – іноземними мовами), додатків. Повний обсяг дисертації – 542 сторінки, основний текст дисертації викладено на 420 сторінках. Робота містить 11 рисунків, 22 таблиці, 6 додатків, що склали 122 сторінки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У *вступі* обґрунтовано актуальність теми, зв'язок роботи з науковими планами, мету і завдання, об'єкт, предмет, методи дослідження, наукову новизну одержаних результатів, теоретичне та практичне значення роботи, подано інформацію щодо апробації та впровадження її результатів у вищих навчальних закладах музично-педагогічного спрямування, публікації.

У **першому розділі** *“Історико-методологічні підвалини дослідження професійного розвитку викладача музичного мистецтва”* здійснено науково-теоретичний аналіз соціогуманітарного знання з проблеми дослідження й узагальнено історико-культурні смисли становлення ідеї професійного розвитку викладача музичного мистецтва крізь призму вітчизняних традицій професійної підготовки музиканта-педагога, систематизовано методологічні орієнтири й розроблено холістсько-емерджентний підхід як принцип методологічного синтезу концептів дослідження.

Осмилення історичної динаміки наукового оформлення соціокультурного явища розвитку у філософську категорію вказує на постійний інтерес людства до феномену руху, змін у часі й просторі та дає змогу виокремити філо-, онто-, актуалгенез як основні наукові напрямки її опрацювання в соціогуманітарному знанні. Вивчення становлення категорії розвитку як родової щодо досліджуваного поняття професійного розвитку викладача музичного мистецтва уможливило виокремлення серед численних концептуальних філософських ідей такі, що відбивають культурні смисли її розуміння в історично сформованих і науково обґрунтованих моделях: космологічній, теологічній, раціоналістичній, трансцендентальній, ідеалістичній, діалектично-матеріалістичній, феноменологічній, екзистенційній, антропоцентрованої, холістській, творчо-еволюційній, синергетичній, комплексно-еволюційній тощо. Евристично потужними для виявлення сутності професійного розвитку особистості визначено постмодерністські філософські концепції коекволюції (Е. Янч, В. Лекторський), емерджентного матеріалізму (Л. Морган, А. Бергсон), синергетики (І. Пригожин, Г. Хакен), біофілософії (теорії віталізму – А. Шаталов, Ю. Олійник), пост-постмодернізму (П. Куртц), теорію адаптації особистості – “футурошок” (Е. Тофлер). В означених концептуальних ідеях, що найбільш повно відображають наявну категоріальну картину світу, розвиток схарактеризовано як складноорганізоване стадіально-циклічне явище зміни-збереження; як закономірну, цілеспрямовану зміну матеріальних та ідеальних об'єктів, унаслідок якої формується їх новий якісний стан.

Теорії розвитку людини вивчаються в усіх школах і напрямках психології: біо-психо-генетичному (З. Фрейд, А. Фрейд, Е. Еріксон та ін.), екзистенційному (Ж. Піаже, К. Юнг, Г. Олпорт, А. Маслоу та ін.), культурно-історичному (Б. Ананьєв, Л. Виготський, О. Леонтьєв та ін.), системно-еволюційному (Ш. Блер, К. Роджерс, С. Рубінштейн, В. Франкл, Г. Костюк та ін.) тощо. У вітчизняній психологічній думці в цьому напрямі основний акцент робиться на історично-еволюційній сутності життєтворчої активності людини (І. Бех, В. Семиченко, В. Татенко, Т. Титаренко, В. Ямницький та ін.). У

сучасних психологічних дослідженнях розвиток визначено як поєднання закономірних і випадкових, передбачуваних і непередбачуваних, причинно зумовлених і стохастичних чинників, що сприяють виникненню якісно нових “емерджентних” утворень і властивостей, які раніше не прогнозувались, не були зумовлені наявними причинами, що закладає педагогічний потенціал дослідження цього феномену.

Розвиток людини з позицій методологічного апарату педагогічної науки представлений фундаментальними концепціями розвитку особистості, основними з яких є природничонаукова (М. Вебер, П. Кропоткін та ін.), прагматично-раціоналістська (А. Макаренко, Дж. Дьюї та ін.), гуманістична (А. Комбе, К. Роджерс та ін.), провіденціалістська (М. Бердяєв, В. Розанов, Ф. Ніцше та ін.), трансформаційна (К. Корсак та ін.), холістська, інтеграційна (О. Вознюк, О. Дубасенюк та ін.), людиноцентрована (В. Андрущенко, І. Зязюн, В. Кремень та ін.). Вітчизняні освітні моделі вибудовуються відповідно до гуманістичної парадигми, у якій акцентується на розвитку самодостатньої особистості шляхом масштабної демократизації освітніх процесів на тлі сучасних цивілізаційних явищ. Особливий практичний інтерес означена парадигма становить для музично-педагогічної реальності й потребує наукової рефлексії шляхів свого втілення, у зв'язку з чим розробка цілісної концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва (ПР ВММ) і створення необхідної педагогічної системи для її забезпечення впродовж усього професійного шляху особистості набувають актуальності.

Історичні витоки становлення проблеми ПР ВММ криються в низці наявних соціально-політичних, історико-культурних обставин, зумовлених функціонуванням суспільних імперативів культурних процесів, які відбиваються в практиці соціальних інститутів опанування музичного мистецтва. Застосування ретроспективно-аналітичного методу до вивчення витоків проблеми ПР ВММ дало змогу виділити історичні періоди й визначити у вітчизняній культурно-освітній традиції специфіку становлення й еволюції першорядних ідей розвитку особистості засобами музично-педагогічної професії у сучасну педагогічну проблему як теорії та методики музичного навчання, так і теорії і методики професійної освіти.

Із прадавніх часів і до X століття порушена проблема зароджувалася в ідеях пізнання музики як елемента цілісної науки; у період з X – до першої половини XVII ст. розв'язувалася шляхом накопичення досвіду опанування музики як Божественного феномену та організації культової музичної освіти; з другої половини XVII ст. – до 1916 р. відбувались диференціація явища музики в різних соціокультурних системах (освітніх, культових, соціальних), еволюція освітніх форм передавання відповідного досвіду, конкретизація змісту професійної діяльності в галузі музичного мистецтва; період 1917-1990 рр. у вітчизняній музично-педагогічній традиції позначився систематизацією освітніх практик наслідування різновидів музично-педагогічного досвіду, ідеологізацією змісту професійної освіти викладача музичного мистецтва; з 1991 р. й до сьогодні активізується трансляція професії музиканта-педагога в культурний простір, розширення меж його професійної діяльності,

персоніфікація її норм та потреба особистості в педагогічному забезпеченні їх оновлення в музично-педагогічній реальності, усвідомлення суперечності між можливостями музично-педагогічної теорії і практики для вирішення питань професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Здійснений огляд історичного розгортання ідеї розвитку особистості засобами професії музиканта-педагога у вітчизняних традиціях її становлення дає підстави вважати, що витoki проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва закладено: в ідеях особистісно-професійних змін, що регулювались провідною парадигмою суспільного розвитку; у традиціях викладання музичного мистецтва як персоніфікованого передавання-збереження художньо-виконавського досвіду; в динаміці цілей і цінностей професійного розвитку ВММ відповідно до історично сформованих гностичної, релігійної, соціальної, ідеологічної та ін. функцій музичного мистецтва. Сучасні культурні смисли розвитку особистості засобами музично-педагогічної професії орієнтують на еволюціонуюче спів-буття викладача музичного мистецтва і професійної музично-педагогічної реальності, яке має забезпечуватись системою безперервної педагогічної освіти.

Методологічні основи дослідження ПР ВММ, що базуються на постнекласичній науковій парадигмі, утворені логемами підходів загально-філософського (коеволуційний, синергетичний, холістський), загально-наукового (системно-кібернетичний, культурологічний, цивілізаційний, гуманітарний), конкретно-наукового рівнів пізнання (акмеологічний, андрагогічний, праксіологічний, ресурсний, феноменологічний), дають ґрунтовне уявлення про цілісні об'єктивні взаємозв'язки професійного розвитку особистості в системі безперервної педагогічної освіти (СБПО) як соціокультурного явища і складноорганізованого процесу. Об'єктивні зв'язки ПР ВММ розкриває сформульований *зміст логем* виокремлених підходів:

загальнофілософського рівня – еволюція і організації системних параметрів професійного розвитку особистості зумовлена фінітною природою резервів саморозвитку й водночас компенсується зовнішньою системою більш високого рівня, що вказує на можливості керування ним; професійний розвиток особистості і система безперервної педагогічної освіти є динамічною цілісністю; буттєва сутність професійного розвитку особистості в системі безперервної педагогічної освіти полягає в реальному наповненні відчуттям життя усіх процесів і професійних відношень, що утворюють її життєвий світ; професійний розвиток особистості у СБПО полягає в самоорганізації взаємозв'язків мегарівня галузі, макрорівня цілісності особистості викладача і мікрорівня професії;

загальнонаукового рівня – професійний розвиток особистості детермінований культуровідповідною СБПО; рівень професійного розвитку особистості нерозривно пов'язаний із рівнем досконалості професійної спільноти; професійний розвиток особистості педагога-музиканта визначається людськими смислами художньо-педагогічних професій, реалізуючи культурні потреби в духовному зростанні себе й іншого; художньо-естетична сутність

професійного розвитку особистості педагога-музиканта зумовлюється людино- і культуротворчими функціями педагогіки і музичного мистецтва, що формують культуру почуття особистості як естетичний засіб гармонізації стосунків людини із собою, соціумом, природою і мистецтвом;

конкретнонаукового рівня – ПР ВММ у СБПО виявляє динаміку досягнень у професійній галузі, їх інтеграцію з освітнім, соціальним, художнім простором; ПР ВММ реалізується в межах системи “особистість – суб’єкт – індивідуальність – професійне музично-педагогічне середовище”, де перші три підсистеми актуалізуються підсистемою професіонала, що вимагає континууму оновлення у СБПО; ПР ВММ має практичну успішність якщо професійна діяльність набуває музично-педагогічної якості – “аксіологічно-прагматичного” показника позитивного емоційного прийняття й об’єктивації смислу соціально-культурної місії науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі; феномен ПР ВММ об’єктивно визначається в індивідуальній стратегії самотворення засобами музично-педагогічної професії, зумовленого динамічною цілісністю потенціалу людини, особистості педагога-музиканта, професіонала, митця і музично-педагогічної реальності.

Прикладну функцію методологічного синтезу логем наукових підходів у дослідженні теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти визначено для *холістсько-емерджентного підходу*, що виник на постнекласичній науковій платформі та який концентрує ідеї *холізма* в філософії, психології, педагогіці (А. Адлер, А. Анг’ял, Г. Челпанов, С. Гессен, К. Гольдштейн, Я. Смітс, К. Ясперс, С. Франк, Дж. Холдейн, К. Ушинський, П. Лесгафт, Б. Ананьєв, В. Татенко, В. Рибалка, В. Семиченко, В. Ямницький, Є. Барбіна, О. Дубасенюк, В. Луговий, В. Кушнір та ін.) і *емерджентності* (А. Бергсон, Г. Вижлецов, В. Горлинський, М. Каган, Л. Морган, Р. Селларс, Дж. Марголіс, Ю. Плотинський, В. Слобочиков та ін.). У результаті синтезу раціональних ідей вказаних теорій утворена логема *холістсько-емерджентного підходу*, що вказує на його науково-теоретичні та методичні можливості в педагогічному дослідженні, зумовлені принципом реінтеграції – таким рівнем взаємодії людини зі Всесвітом, який спричиняє системні взаємооновлення, новоутворення (емердженти) і безперервне відтворення їх цілісності (холізм). За його допомогою теоретичні і методичні засади ПР ВММ розкриватимуть ціліснооновлювальну сутність формуально-процесуальних зв’язків досліджуваного феномену як детермінанти цивілізаційних, культурних і особистісних змін, що сама потребує об’єктивного і суб’єктивного коректування у СБПО.

У другому розділі “Сутність і зміст професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти” уточнено сутність, розкрито й обґрунтовано зміст професійного розвитку викладача музичного мистецтва, створено його концептуально-теоретичну модель, інтерпретовано модельні параметри і критерії їхньої сформованості в системі безперервної педагогічної освіти.

Аналіз і впорядкування категоріально-термінологічного апарату теорії ПР ВММ потребує застосування особливого гносеологічного інструментарію, яким у дослідженні визначено *метод аналогом*. Його застосування уможливило диференціацію і систематизацію *модусів професійного розвитку* викладача музичного мистецтва: *статичних* (кваліфікаційні норми професійної діяльності й фахова кваліфікація науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі, еталонна модель професії ВММ), *градуалістичних* (професійна і поліваріантна кар'єра, професійне становлення, професіоналізація), *творчо-еволюційних* (професійно-педагогічна самореалізація, особистісно-професійний саморозвиток, особистісно-професійне зростання, трансфесіоналізація), що утворюють тезаурус теорії ПР ВММ, розкриваючи формувально-процесуальну сутність його системних взаємозв'язків.

У класі *статичних модусів* ПР ВММ на підставі аналізу нормативних положень Закону України “Про вищу освіту” та кваліфікаційних характеристик науково-педагогічного працівника виокремлено регламентовані норми активності суб'єкта професійно-педагогічної діяльності в межах об'єктивно необхідного і суб'єктивно заданого (асистент, викладач, старший викладач, доцент, професор), що регулює особистісно-професійні зміни ВММ. Сучасними дослідниками представлені варіативні науково обгрунтовані особистісно-діяльнісні й кваліфікаційні моделі викладача вищої школи (Л. Артемова, В. Горлінський, О. Гура, О. Михайличенко, В. Ортинський, В. Попков, О. Пехота, З. Слєпкань, М. Фіцула та ін.). Водночас професіограма ВММ й дотепер залишається змістовно не визначеною, що пояснюється особливою суспільною роллю професії, якою послуговуються в різних галузях соціокультурного суспільного устрою.

У дослідженні визначено, що викладач музичного мистецтва – науково-педагогічний працівник, який має професійну підготовку в галузі методики розвитку суб'єктів педагогічного процесу засобами музичного мистецтва, що реалізуються відповідно до набутої спеціалізації та кваліфікації. Мета професійної діяльності ВММ зумовлена призначенням професійно-педагогічної освіти музиканта і професійної музичної освіти педагога. Соціально-культурною метою професійно-педагогічної діяльності ВММ у ВНЗ педагогічного напрямку є розвиток особистості майбутнього вчителя мистецтва шляхом навчання музично-педагогічної діяльності, спрямованої на загальний розвиток особистості засобами музики; у ВНЗ мистецького спрямування (музичних академіях, консерваторіях, інститутах мистецтв) – музичний розвиток особистості майбутнього фахівця-музиканта (виконавця, композитора, музикознавця, викладача конкретного музичного фаху) шляхом професійної підготовки, метою якої є спеціальний музичний розвиток іншого. У першому векторі йдеться про опанування музичного мистецтва як цілісного феномену художньої культури (викладання музичного мистецтва в неспеціалізованих навчальних закладах), що сприяє загальному гармонійному розвитку особистості; у другому – про опанування часткової дидактики як елемента загальної методики викладання музичних дисциплін (викладання гри на музичному інструменті, композиції, аналізу музичних форм тощо в навчальних

зкладах багаторівневої професійної музичної освіти), спрямованого на музичний розвиток особистості. Зміст професійної діяльності ВММ визначається навчальним, науково-дослідним, науково-методичним, виховним і художньо-виконавським компонентами, що потребують відповідних кваліфікацій. Останній компонент відбиває професійну діяльність науково-педагогічного працівника мистецького музичного профілю як носія не лише загальної, національної та педагогічної культури, але й музичної. Це зумовлює формування культурологічно-художнього світогляду, стійких естетичних і моральних цінностей, професійну і фахову компетентність у процесі використання специфічного знаряддя праці (психофізіології як “виконавського інструмента”) для трансляції культурних фактів музичного мистецтва на музично-педагогічному акмерівні відповідно до цілей професійної діяльності.

Градуалістичні модуси ПР ВММ пов'язані з виокремленням етапів поступового досягнення ускладнених норм професійної поведінки та їхньої інституціоналізованої фіксації (присвоєння науково-педагогічних і мистецьких звань, наукових ступенів тощо). До них належать професійна кар'єра (М. Александрова, А. Маркова, Е. Толгурова), поліваріантна кар'єра (Д. Холл, Ф. Мірвіс), професійне становлення і професіоналізація (Н. Волянюк, Н. Глуханюк, О. Дубасенюк, Ю. Поваренков, В. Орлов, В. Радул, Є. Рогов, Я. Сверлюк, В. Сластьонін, О. Солодухова, А. Фонарьов та ін). Такі модуси характеризуються прогностичним змістом кваліфікаційних норм, професіографічних параметрів (знань, умінь і навичок, компетенцій), тобто набувають соціально-професійних ознак суб'єкта професіоналізації.

У теорії професійної освіти все більш важливим стає переосмислення педагогічної проблеми формування особистості як створення умов для опанування культурно-визнаних норм особистісної поведінки, що зумовлює виокремлення *творчо-еволюційних модусів* професійного розвитку ВММ – професійно-педагогічної самореалізації (І. Ісаєв, Н. Лосєва, А. Маркова та ін.), особистісно-професійного саморозвитку і розвитку (А. Деркач, Л. Мітіна, Л. Коростильова, В. Семиченко, С. Смирнов, К. Чарнецкі та ін.), особистісно-професійного зростання (Н. Переломова). У зазначених модусах відбито зміст творчих, світоглядних, моральнісних і суб'єктних особистісно-професійних ознак викладача музичного мистецтва, що визначають музично-педагогічні вияви професійної індивідуальності “трансфесіонала” (Н. Алієва).

У теоріях, присвячених розв'язанню проблеми відносин у системі “людина-професія”, більшість науковців залучають до поняття “професійного розвитку” однопорядкові терміни, що пояснюється прагненням віднайти педагогічні універсальні утворення в особистісно-діяльнісній сфері професіонала, які поступово формуються в професії її ж засобами. Сміслові орієнтири сучасних концепцій сконцентровані на окремих характеристиках розвитку особистості в професійній педагогічній діяльності, переважно згрупованих за принципами акмеологічного підходу та ототожнення з розвитком професіоналізму педагога, компетенцій викладача або близьких до нього понять, тому в науковій літературі має місце проблема конкретизації педагогічної сутності й змісту категорії “професійний розвиток викладача

музичного мистецтва”, що потребує розкриття його цілісних закономірних зв’язків.

Спираючись на основні положення концепції В. Слободчикова, Є. Ісаєва, О. Фонарьова про універсалізацію і спів-буття як вищий ступінь розвитку особистості в суспільстві та на парадигмальну логіку Т. Куна, у дослідженні запропоновано доповнити парадигму професіоналізації ідеєю трансфесіоналізації-універсалізації, що пролонгує теорію професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти. “Трансфесіоналізація” – якісно-процесуальний стан професійного розвитку ВММ, зумовлений стійкою потребою безперервного оновлення особистісно-професійної цілісності з музично-педагогічною і поліпрофесійною реальністю, що виявляється в здатності цілеспрямовано переносити смисли професії за її межі, продукувати трансформації Я-професійного в її культурних фактах. На стадії універсалізації людина є самокерованою і самоорганізованою системою, що не потребує цілеспрямованого педагогічного впливу, адже це такий стан особистісної зрілості, коли набувається цілісність, “сродність” (Г. Сковорода) Людини і Всесвіту та формується педагогічна мудрість наставника. Універсалізація – надскладний метасистемний перехід особливого розряду, який у дослідженні не розглядається, залишаючи поле наукових перспектив у педевтології. Викладач музичного мистецтва реалізовує соціально-культурну місію професії і особистісну сутність самозростання в процесі реінтеграції особистості й музично-педагогічної професії.

Встановлення системно-процесуальних зв’язків педагогічного професіогенезу дозволило визначити *професійний розвиток викладача музичного мистецтва як ціліснооновлювальний процес професіоналізації-трансфесіоналізації-універсалізації, у якому реінтегруються статичні, градуалістичні й творчо-еволюційні модуси відносин професії викладача музичного мистецтва та її суб’єкта як педагога, музиканта-митця, науковця, людини, що забезпечує формування індивідуально-професійних новоутворень, еволюцію культурних норм і фактів професійної діяльності в музично-педагогічній галузі та поза її межами.*

Окреслені грані динаміки особистості в професійній сфері життєдіяльності розкривають сутність ПР ВММ і визначають його зміст, що відбиває цілісність нормативних, наднормативних і метанормативних модусів спів-буття особистості, які еволюціонують з професійною музично-педагогічною реальністю. Необхідність інтеграції статичних і динамічних сутнісних характеристик досліджуваного музично-педагогічного феномену зумовила виокремлення *модельних параметрів* – конститутивного модусу (визначального способу-принципу), механізму (засобу і результату) і комплексного архікритерію (буттєвих вимірів) ПР ВММ у СБПО.

Розуміння прагнення до змін як суто людської ознаки є підґрунтям для виокремлення *професійного зростання* – конститутивного модусу ціннісного опанування професійної діяльності як відношення, у якому відтворюється “змінно-збережувальна” формувально-процесуальна сутність ПР ВММ, зумовлюючи появу об’єктивних і суб’єктивних новоутворень (емерджентів).

Визначальна роль професійного зростання в цілісному процесі професійного розвитку особистості полягає у створенні взаємозалежності особистості і професії як *взаємосприяння*. У процесі ПР ВММ професійне зростання виступає як “педагогічний геном”, що відтворює системну реінтеграцію людини, професії, культури, музичного мистецтва *комплексом функцій*: цивілізаційно-аксіологічною, метапедагогічною, регулятивною, діалогічно-комунікативною, культуро- та індивідуально-творчою.

Реалізація реінтеграційних функцій професійного зростання ВММ залежить від сформованої саморегуляції творчого потенціалу, що організовує активність особистості й характеризується системою внутрішніх взаємозв’язків професійного розвитку особистості. Постнекласична неоднозначність реконструкцій процесів еволюції передбачає виокремлення в концептуальному теоретизуванні індивідуально-професійного ресурсу (ІПР) як інтегрального конструкту “активів” професійного зростання ВММ, що уможливають позитивне емоційне прийняття, індивідуальну інтерпретацію, вдосконалення і перенесення норм, цінностей професії, її культурних фактів в освітню реальність. Індивідуально-професійний ресурс складається з таких конструктів:

антропологічного (увага, пам’ять, аперцепція, музичний талант, духовний, світоглядний, метакогнітивний, художній та ін. досвід, емоційність, креативність, самість, цілісне оптимістично-продуктивне самосприйняття, цілісний організм як запорука “виконавської форми” ВММ, психомоторика);

аксіологічного (внутрішні стійкі мотиви професійного зростання та інноваційної творчості, стійкий професійний інтерес, потреби реалізувати індивідуальну нормотворчу активність у музично-педагогічній професії, педагогічні цінності гуманітарної сутності педагогіки і мистецтва, “гуманітарні цінності” (В. Андрущенко); цінність музики як виду й способу взаємодії зі світом, гуманістична і гуманітарна спрямованість, професійний менталітет ВММ вищого навчального закладу);

праксіологічного (професійно-педагогічна і фахова компетентність, ключові соціально-професійні й поліфункціональні компетенції, професійна успішність, художньо-виконавська майстерність);

трансфесійного (ключові кваліфікації, професійне самовизначення, музично-педагогічна майстерність, менталітет спільної музично-педагогічної діяльності, міжкультурна комунікативність, життєтворча активність).

Компенсаторність і вичерпність, зумовлені природною кінцевою сутністю людини, є властивостями ІПР ВММ, імпліцитна структура якого утворюється безперервним оновленням змісту означених конструктів, що дає змогу вважати його інтегрально-функціональним особистісно-діяльним механізмом професійного зростання, який перетворює творчий потенціал особистості на нову системну якість музично-педагогічного засобу й результату ПР ВММ.

Професійна музично-педагогічна якість (ПМПЯ) – комплексний архікритерій, що виявляє гуманістично-гуманітарну, культурологічну, вітально-аксіологічну, антропологічну сутність професійного розвитку ВММ і водночас музично-педагогічної реальності, що постає внаслідок їхньої реінтеграції. Професійна музично-педагогічна якість регулює професійний розвиток

особистості як такий, що потребує об'єктивної стимуляції та запобігає нерациональним реорганізаційним утворенням особистості ВММ, які можуть призвести несталі особистісно-діяльнісні ознаки індивідуально-професійного ресурсу до деформацій. Новоутвореннями (емерджентами) ПМПЯ, за виявами яких визначається цілісність функціонування модельних параметрів ПР ВММ, є: особистісно-професійна зрілість, професійне музично-педагогічне покликання, музично-педагогічний професіоналізм, культура музично-педагогічної творчості.

Вивчення феноменології професійного розвитку викладача музичного мистецтва дало змогу унаочнити його зміст у концептуально-теоретичній моделі, представлений на рис.1.

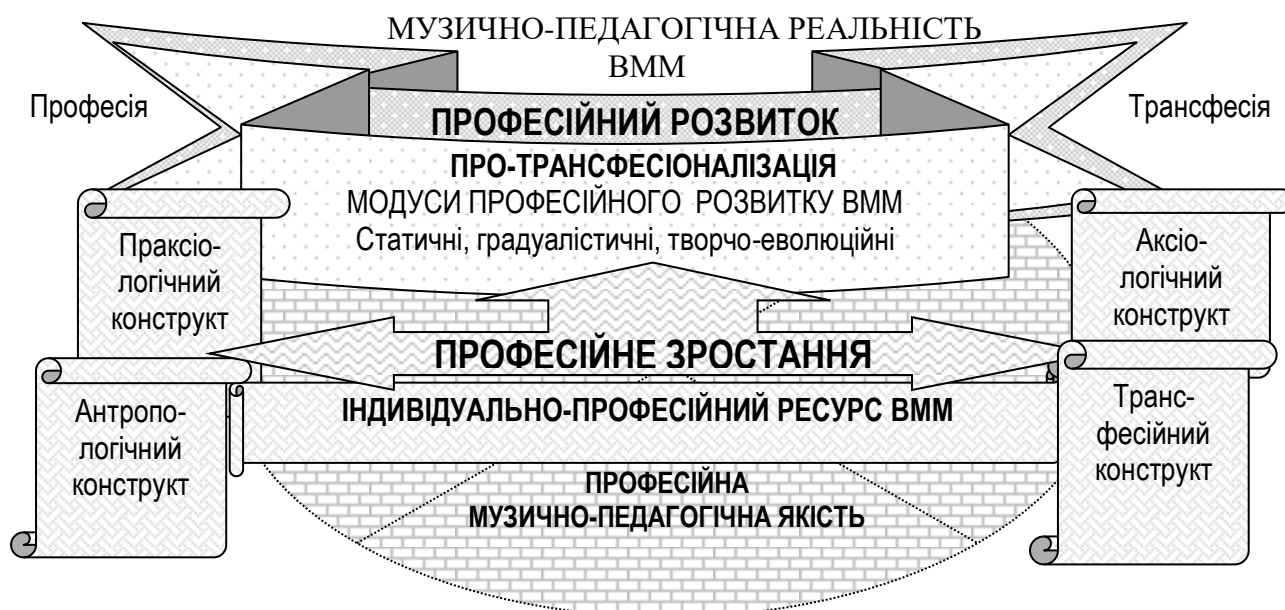

Рис1. Концептуально-теоретична модель професійного розвитку викладача музичного мистецтва

У третьому розділі “Аналіз досвіду організації безперервної педагогічної освіти як соціокультурної передумови професійного розвитку викладача музичного мистецтва” проаналізовано стан інституціоналізації професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти та розкрито системний потенціал останньої для професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Інституціоналізація ПР ВММ – правове і організаційне закріплення системних відносин людини з інститутами професіоналізації, у межах яких функціонує соціокультурна система безперервної професійної освіти, зумовлена єдиною метою – професійним розвитком особистості. Окреслені різновиди фіксації відносин ВММ з інститутами професії науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі визначили відповідні напрями аналізу стану проблеми на практиці: нормативно-правове, науково-теоретичне, методичне, організаційно-педагогічне забезпечення ПР ВММ у СБПО. Їх реалізація в інституціоналізованих і неінституціоналізованих формах післядипломної педагогічної освіти відбувалась із застосуванням переважно пошуково-аналітичних (контент-аналіз нормативних документів,

спостереження, порівняння, анкетування, бесіда, опитування) і статистичних методів (математична обробка результатів, використання офіційної статистичної інформації (2007-2012), оприлюдненої на сайті МОНМС України, про забезпечення професіоналізації в музично-педагогічній і мистецькій галузях).

На означеному етапі дослідження у попередньому констатувальному експерименті взяли участь 208 викладачів зі стажем професійної діяльності у ВНЗ від 1 до 55 років, які спеціалізуються на професійній освіті музикантів і вчителів музичного мистецтва, з них 36 – представники ВНЗ Росії. У результаті аналізу відповідей респондентів, анкетування, бесід дійдемо висновку про те, що ефективність наявних у практиці професійної музично-педагогічної освіти засобів педагогічної організації ПР ВММ обмежується становленням окремих його параметрів у формальних умовах інституціоналізації, потреба ж музикантів-педагогів у реалізації освітньо-професійної програми гармонізації особистісного і професійного розвитку впродовж життя вимагає продуктивно-перспективного організаційного, інформаційного та особистісного супроводу.

Аналіз стану правового забезпечення інститутами післядипломної освіти об'єктивних і суб'єктивних життєвих потреб особистісного і культурного зростання людини засобами професійної діяльності засвідчив, що визначені в законодавчих документах норми (Закон України “Про вищу освіту”, “Про післядипломну освіту”, “Про професійний розвиток працівника” та ін.), з одного боку, орієнтують на об'єктивні вимоги професії до людини, формують чіткі орієнтири для професійного становлення, а з іншого – не відображають особистісних чинників набуття відповідності до них та об'єктивних механізмів педагогічної організації формування творчо-еволюційних модусів ПР ВММ у СБПО. На відміну від світового досвіду, у вітчизняних варіантах конвенційного опису професії викладача вищої школи (професіограмах, професійних характеристиках, паспорті професії) недостатньо акцентується його соціокультурна місія і метакогнітивна функція, що призводить до певного нехтування суспільними очікуваннями його соціальної і наукової, художньо-виконавської активності поза межами музично-педагогічної реальності; непереконливо висвітлено методика конструювання кваліфікаційних рамок у професійній музично-педагогічній галузі, а отже – й змісту відповідних освітніх стандартів, які й дотепер формуються колективним суб'єктом професійної підготовки магістрів зі спеціальності 8.02020401 “Музичне мистецтво” й аспірантів зі спеціальності 13.00.02 “Теорія та методика музичного навчання”. Аналіз стану науково-теоретичного і методичного забезпечення ПР ВММ вказує на:

– наявність у відпрацьованих напрямках фундаментальних досліджень М. Букача, Н. Гуральник, О.Єременко, А. Козир, Л. Кондрацької, Л. Куненко, Г. Падалки, О. Ростовського, О. Рудницької, Я. Сверлюка, Т. Смирнової, О. Олексюк, В. Орлова, О. Отич, О. Щолокової, Д. Юника та ін. наукового підґрунтя для розв'язання проблем розвитку особистості засобами музичного мистецтва, але тільки на початкових етапах спеціалізації в музично-педагогічній галузі;

- брак фундаментального вивчення кращого світового досвіду організації професійної музично-педагогічної освіти ВММ, що гальмує осмислення й прогнозування фахових потреб у галузі;
- відсутність наукового обґрунтування критеріїв професійного зростання ВММ і педагогічної організації цілісного професійного розвитку науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі;
- недостатню фундаменталізацію сучасних наукових підходів до визначення музично-педагогічних можливостей системи безперервної педагогічної освіти, що уповільнює реалізацію освітньої функції професійної музично-педагогічної діяльності ВММ як актуального напрямку забезпечення функціонування Закону України “Про професійний розвиток працівників” (2012) на вищих кваліфікаційних рівнях музично-педагогічної професії.

Аналіз стану організаційно-педагогічного забезпечення ПР ВММ (змісту концепцій післядипломної освіти, програм і планів заходів з науково-методичної діяльності факультетів мистецького спрямування, звітної документації кафедр тощо) виявив практичну відсутність гнучких і відкритих освітніх технологій формування особистісно-професійної зрілості, педевтологічних умов забезпечення стійкої мотивації до набуття професійного музично-педагогічного покликання, цілісності музично-педагогічного професіоналізму, культури музично-педагогічної творчості та інших інтегративних художньо-педагогічних феноменів, що забезпечують професійне зростання особистості ВММ в умовах музично-педагогічної реальності.

Системна організація безперервної педагогічної освіти як соціокультурної передумови ПР ВММ передбачає функціонування освітніх структур, що спроможні задовольняти різноманітні освітні потреби людини, що виникають на будь-якому етапі життя й забезпечують її входження в освітні процеси відповідно до особистих і професійних інтересів, властивостей психофізіології та суспільного попиту. У діалектичній макросистемі професійно-педагогічної культури безперервна педагогічна освіта спрямована на внутрішню перебудову педагогічної професії, зумовлену скерованістю інституціоналізації ПР ВММ на вмотивування особистісного смислу освіти протягом професійного шляху, і потребує культуровідповідного педагогічного наповнення.

Культуровідповідне розуміння СБПО ВММ полягає в тому, що її функціонування не обмежується багаторівневою системою підготовки до професійної діяльності, адже в постнекласичній культурі освіта набуває холістсько-емерджентного смислу процесу учіння як континууму самотворення. Обрані ракурси аналізу *системи безперервної педагогічної освіти* (історичний, конвенційний, методологічний, науково-методичний, предметний, рефлексивний) *уможливили уточнення її визначення як синергії різноманітних формальних, неформальних й інформальних, інституціоналізованих і неінституціоналізованих освітніх технологій, спрямованих на перетворення інформації в особистісне музично-педагогічне знання шляхом взаємооновлювальної освітньорозвивальної співдії її суб'єктів.* Організаційно-педагогічні резерви методики розв'язання досліджуваної

проблеми реалізує системно-процесуальна цілісність безперервної педагогічної освіти і музично-педагогічної реальності.

У четвертому розділі *“Концептуально-методичні засади професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти”* в контексті холістсько-емерджентного підходу обґрунтовано постдипломну освіту як чинник професійного розвитку викладача музичного мистецтва та системний сегмент безперервної педагогічної освіти, здійснено проектування методики поетапної педагогічної організації формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва.

Постнекласичне бачення педагогічного процесу посилює правомірність виокремлення постдипломної освіти (ПДО) як бінарного системного сегмента безперервної педагогічної освіти і трудової діяльності фахівця, що спрямовує їх взаємооновлювальну цілісність на забезпечення ПР ВММ. У контексті холістсько-емерджентного підходу *постдипломна освіта – чинник професійного розвитку, що функціонує як неінституціоналізований інформальний сегмент СБПО, який зумовлює континуум оновлення цілісності індивідуально-професійного ресурсу та його професійної музично-педагогічної якості суб'єктом професійного зростання в еволюціонуючому спів-бутті з організованою професійною музично-педагогічною реальністю.*

Для особистості СБПО в конотації постдипломної освіти постає як комплекс структурованих індивідуально-професійних засобів професійного зростання ВММ, функціонування яких у музично-педагогічній реальності регулюють:

- *культурні максими цілей і змісту постдипломної освіти* як сукупність професійно-світоглядних настанов постнекласичної, культурологічної, комунікативної, акмеологічної, праксіологічної парадигм, засвоєння яких уможливило створення когнітивно-конативного освітнього простору суб'єктного значення для професійного зростання ВММ;
- *закономірності постдипломної освіти ВММ*, які виявляють необхідні, суттєві, повторювані зв'язки професійного розвитку і системи безперервної педагогічної освіти (об'єктивні, атрибутивні, закономірності продуктивності);
- *принципи постдипломної освіти як цінності професійного розвитку* (об'єктивації і ампліфікації, гармонійності взаєморозвитку викладача і художньо-педагогічного середовища, культуровідповідності, самоідентифікації з професією), *системного чинника професійного розвитку* (реінтеграції освітньої і професійної діяльності ВММ, трансцендентного синтезу міждисциплінарної інформації, людино- і культуротворчого цілепокладання, індивідуальної активної стратегії взаємодії з професійним середовищем), *процесу і засобу досягнення продуктивності професійного розвитку в системі безперервної педагогічної освіти* (креативно-акмеологічної професійної позиції, компетентної самооценки, цілісного опанування музично-педагогічної професії як складноорганізованої системи поліфункціональної професійної діяльності, взаємодоповнення і компенсації професійних зусиль суб'єктів професійної взаємодії);

– *методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу* як середовищний фактор педагогічної організації ефективності постдипломної освіти.

Впровадження концептуально-методичних положень ПР ВММ у музично-педагогічну практику ВНЗ забезпечується застосуванням комплексу *освітніх технологій*: традиційних – комунікативних (педагогічного, діалогічного спілкування), синергетичних (самодетермінації), андрагогічних (максимального врахування специфіки освітніх процесів для дорослої людини); інноваційних – праксіологічних (раціонального використання впливу різноманітних реалій освітньої практики як ситуацій набуття успішного досвіду), когерентних (гармонізації взаємин і відкритої взаємодії людини, особистості, суб'єкта і професійного середовища, корпоративної співтворчості), трансфесійних (“виращування” і оновлення конструктів індивідуально-професійного ресурсу, музично-просвітницька діяльність за межами освітньої галузі). Для об'єктивного систематизування змістового і процесуального наповнення *виокремлених технологій* розроблено *креативно-акмеологічний супровід (КАС) професійного розвитку викладача музичного мистецтва – відкриту варіативну неформалізовану експериментальну програму освітніх, діагностичних, психологічних, художньо-педагогічних, організаційних засобів оптимізації формування модельних параметрів ПР ВММ в постдипломній освіті*.

Методичний арсенал КАС склали зміст, педевтологічні умови, методи, прийоми, форми, заходи школи професійного зростання, реалізовані у музично-педагогічній реальності вищої школи. *Гуманітарний компонент* змісту КАС спрямований на збагачення антропологічного і аксіологічного конструктів індивідуально-професійного ресурсу. *Праксіологічний компонент* сконцентровано на оновленні професійних і фахових кваліфікацій, актуалізації базових соціально-професійних компетентностей, операціоналізації ціннісно-орієнтаційної активності, розвитку метапрофесійних якостей, набутті досвіду успішної професійної музично-педагогічної діяльності. *Трансфесійний компонент* призначено для формування поліпрофесійних та екстрапрофесійних кваліфікацій, міжкультурної комунікативної компетентності, акмеологічної позиції, соціально-професійної мобільності, цілісності музично-педагогічного рівня викладання фахових дисциплін як системного елемента майбутньої професійної діяльності іншого.

Креативно-акмеологічний супровід ПР ВММ в ПДО передбачає спеціального створення *педевтологічних умов*, якими визначено:

- *політехнологічність* – відсутність пріоритетних позицій у використанні якоїсь однієї з розглянутих технологій, адже кожна з них не лише містить певні ознаки змісту модельних параметрів ПР ВММ, закономірностей і принципів постдипломної освіти як чинника їхнього формування, але й взаємодоповнює одна одну, що уможливорює їхнє використання на будь-якому етапі експериментального дослідження;
- *інформаційно-енергетична відкритість учасників експерименту* забезпечує ситуативну гнучкість і адаптованість програми креативно-акмеологічного супроводу до динаміки освітніх потреб ВММ і музично-

педагогічної реальності, гарантує наявність “дидактичних слотів” (А.Жук) для можливості культуровідповідного наповнення змісту постдипломної освіти й експериментальної програми новим знанням, вільний доступ професійної експертної групи до звітної документації кафедр, факультетів і передбачає готовність учасників експерименту до надання необхідної інформації про їх особистісний і професійний досвід, згоду на участь у художньо-педагогічних та інших соціально і культурно орієнтованих заходах в якості як їх ініціатора, так і консультанта, експерта художньо-педагогічних і мистецьких проєктів;

– *реінтеграція індивідуально-професійного ресурсу ВММ з полігалузевим художньо-педагогічним середовищем установи, де безпосередньо відбувається його професійна діяльність (ВНЗ), інститутів післядипломної освіти, у яких він є тьютором (магістратура, аспірантура, факультети підвищення кваліфікації, спецсемінари тощо), муніципальних закладів соціального призначення (творчі заходи, фестивалі, тематичні вечори, концерти, тощо).* Окреслена умова передбачає досягнення гуманітарних ефектів ПР ВММ, що виявляються в цілісному взаємооновленні, актуалізації ним культуро-відповідного професійного і галузевого музичного знання і з одночасним оновленням професійної свідомості суперечностями художньо-педагогічної реальності, у якій музична галузь представлена як цілісність освітніх і соціальних установ, де реалізується неформальна неінституціоналізована діяльність професійної спільноти музикантів-виконавців, викладачів музикантів, мистецтвознавців і представників інших креативних галузей.

Формувальна ефективність експериментального змісту, умов креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти ВММ детермінована розробкою і використанням у музично-педагогічній і професійній мистецькій освіті *активних методів* професійного розвитку ВММ: полігалузевої рефлексії стану науково-дослідного простору музичного мистецтва, саморефлексії цілісності особистісного картоїду професійного розвитку педагога-музиканта, реінтеграції перспективних ідей індивідуальних і колективних суб’єктів музично-педагогічної реальності, логемізації світових сучасних концепцій музичного виховання і освіти, концептуалізації емоційного зв’язку з людинотворчою сутністю музичного мистецтва, когерентного творчого задуму, акмеологічного відеотренінгу, актуалізації полікваліфікаційних компетенцій, трансфесійного стажування та методичного прийому вітально-аксіологічного сканування особистого досвіду на предмет професійних деформацій викладача музичного мистецтва.

У п’ятому розділі *“Дослідно-експериментальна робота з апробації теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти”* розглянуто організаційно-процесуальний зміст основних етапів формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва та визначено критерії, показники, рівні їх сформованості; здійснено дослідно-експериментальну перевірку результатів апробації теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Подальше експериментальне дослідження спрямовувалось на відтворення і доведення ефективності системних зв'язків концептуальних положень теорії і методики ПР ВММ у СБПО в музично-педагогічній реальності, змодельованих на рис.1.

Історичні витoki дослідження	Мета: розробити теоретичні й методичні засади професійного розвитку ВММ та апробувати їх у системі безперервної педагогічної освіти							Методологічне підґрунтя дослідження
	Методологія холистсько-емерджентного підходу Науково-теоретичні основи дослідження ПР ВММ у СБПО							
	Категоріально-термінологічний апарат теорії професійного розвитку ВММ у СБПО							
	Формувально-процесуальна модель ПР ВММ							
	ПЗ як конститутивний модус		ІПР як механізм			ПМПЯ як архікритерій		
	Концептуально-методичні засади ПР ВММ у СБПО							
	Системний потенціал БПО: постдипломна освіта як системний сегмент							
	Методика педагогічної організації ПДО як чинника ПР ВММ у СБПО							
	Закономірності, принципи, культурні максими цілей і змісту ПДО ВММ							
	Освітні технології							
	Креативно-акмеологічний супровід ПР ВММ в ПДО							
	Мета	Зміст	Умови	Методи	Етапи	Форми	Заходи	
Результат: сформована цілісність модельних параметрів ПР ВММ у СБПО								

Рис.1. Концептуальна модель теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти

Педагогічна організація креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти як чинника ПР ВММ являє собою комплекс методично-організованих експериментальних впливів на формування його модельних параметрів. Зафіксована потреба викладацької спільноти в професійному розвитку безпосередньо в процесі музично-педагогічного буття зумовила впровадження розробленої методики педагогічної організації дослідницько-експериментальної роботи як моделювальної практики формування змістових параметрів досліджуваного феномену у спосіб гнучкого заповнення інформаційних і андрагогічних потреб суб'єктів формувального експерименту.

Постдипломна освіта ВММ як особистісний вимір процесуальної цілісності системи безперервної педагогічної освіти і професійної діяльності не є директивою, що функціонує “над процесом” професійного розвитку, оскільки може регулюватися суб'єктом учіння як особистісна освітня траєкторія. Тому в ході дослідно-експериментальної роботи було створено цілісну програму моделювальної практики ПР ВММ у СБПО, що дало змогу виокремити *три етапи* в процесі апробації його теоретичних і методичних засад:

– *фрагментарно-моделювальний*, метою якого була апробація окремих теоретичних і методичних напрацювань дослідження професійного розвитку ВММ в інститутах магістратури і аспірантури різних ВНЗ України, на конференціях, методологічних семінарах кафедр та в інших інституціоналізованих формах післядипломної освіти ВММ;

- *системно-моделювальний*, спрямований на системну апробацію теоретичних і концептуально-методичних засад професійного розвитку ВММ у педагогічно організованій постдипломній освіті ВММ;
- *трансперсональний* етап – самоутворений на завершальній стадії дослідно-експериментальної роботи з апробації теоретичних і методичних засад дослідження у СБПО та зафіксований як реалізація ВММ професійного музично-педагогічного покликання, вияв особистісно-професійної зрілості, музично-педагогічного професіоналізму, культури музично-педагогічної творчості в міжгалузевих художньо-педагогічних і соціальних проектах.

Експериментальними платформами апробації результатів дослідження стали ВНЗ України (НПУ імені М.П.Драгоманова, Бердянський педагогічний університет, МДПУ імені Богдана Хмельницького, ГНПУ імені Олександра Довженка, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Харківська гуманітарно-педагогічна академія, Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти, Дніпропетровська консерваторія імені М.Глинки). В експериментальному дослідженні взяло участь 68 магістрантів, 24 аспіранти, 70 викладачів музичного мистецтва вказаних навчальних закладів, тобто до складу експериментальної групи увійшло 162 особи. Обрана кількість учасників експерименту зумовлена кадровим потенціалом професійної музично-педагогічної реальності (обмежена кількість ВНЗ із музично-педагогічними факультетами та їх невеликий штат), рідкістю професії науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі, складністю процесуально-динамічного й індивідуально-творчого феномену ПР ВММ.

Відповідно до теоретичних і методичних засад ПР ВММ, а саме – модельних параметрів змісту ПР ВММ, складників педагогічної організації постдипломної освіти (закономірностей і принципів, культурних максим цілей і змісту), методичного арсеналу креативно-акмеологічного супроводу (змісту, умов, методів, прийомів) була розроблена програма педагогічної організації професійного зростання науково-педагогічних працівників музично-педагогічної галузі, що реалізовувалась та забезпечувалась співпрацею викладачів-трансфесіоналів. До неї увійшов комплекс заходів, поетапно реалізований у процесі підготовки магістрантів й аспірантів музично-педагогічної спеціальності та функціонування школи професійного зростання для ВММ ВНЗ мистецького та музично-педагогічного спрямування.

Усі системні заходи креативно-акмеологічного супроводу ПДО впроваджувались із застосуванням традиційних та інноваційних *форм* школи професійного зростання (творча майстерня викладача-тьютора, фасилітатора, андрагога, функціональний тренінг перспективних викладачів на різних посадах, експертно-консультативна співпраця з різногалузевими музичними навчальними закладами, інтегрована міжгалузєва Всеукраїнська дистанційна науково-практична конференція (2011), міжгалузєвий музично-просвітницький і профорієнтаційний проект “Хорова асамблея” та ін.). Окреслені зміст, умови, методи, етапи, форми оптимально реалізовувались у комплексі традиційних синергетичних, андрагогічних, комунікативних та інноваційних практико-

логічних, когерентних, трансфесійних освітніх технологій креативно-акмеологічного супроводу формування модельних параметрів ПР ВММ, що забезпечувало впровадження розроблених теоретичних і методичних засад у СБПО.

Інструментом доведення основних концептуальних положень дослідження обрано гуманітарну експертизу – експериментальну технологію гуманітарного за методологією пізнання музично-педагогічної реальності, детерміновану гуманістичними цінностями та етичними пріоритетами професійної культури викладача вищої школи, здійснену з метою виявлення й осмислення гуманітарних ефектів впровадження теоретичних і методичних засад ПР ВММ у СБПО. Проведене експериментальне дослідження за формою організації являло собою інтеграцію певних методів отримання статистичної інформації шляхом *аналізу результатів дослідно-експериментальної роботи, що передбачало три етапи*: 1-й етап – дослідження загального стану проблеми у вітчизняній музично-педагогічній реальності, висновки якого стали практичним підґрунтям для проектування концептуально-методичних засад дослідження; 2-й етап – констатувальний експеримент (визначення рівнів сформованості модельних параметрів ПР ВММ на початку формувального експерименту); 3-й етап – контрольний експеримент (визначення рівнів сформованості модельних параметрів ПР ВММ наприкінці експерименту та доведення ефективності концепції ПР ВММ у СБПО наприкінці дослідно-експериментальної роботи).

Ураховуючи професійно-етичний вимір змісту й завдань підсумкового експерименту й процесуально-динамічну природу модельних параметрів ПР ВММ, об'єктивну специфіку професії науково-педагогічного працівника та активного контингенту формувального експерименту, спираючись на наукову позицію Н. Гузій про те, що об'єкт може вивчатися в розвитку, а фіксування й порівняння змін у його показниках і параметрах здійснюватися до і після експериментальних формувальних впливів, у підсумковій програмі дослідження визнано доцільним гуманітарну експертизу динаміки сформованості конститутивного модусу, механізму і архікритерію професійного розвитку в учасників експериментальної групи (70 викладачів) на початку і наприкінці експерименту із застосуванням відповідних до завдань експерименту статистичних методів, що забезпечили вірогідність дослідження.

Кожен із модельних параметрів має діагностичні вияви (прописані в розроблених анкетах), що сконцентровані в *критеріях*: *особистісно-професійна зрілість* як інтегроване утворення в психічному розвитку ВММ, яке дає змогу суб'єктно ідентифікувати особистісно-професійну цілісність і спрямованість професійного шляху, що відповідає його самості і соціумності; *музично-педагогічне покликання* як інтегроване ціннісно-мотиваційне утворення особистісного прийняття та засвоєння людино- і культуротворчої сутності музично-педагогічної професії, культуровідповідна реалізація її суспільного призначення в індивідуально-творчий спосіб художньо-педагогічної інтерпретації музики; *музично-педагогічний професіоналізм* як інтегроване праксіологічне утворення, у якому систематизуються науково-дослідницька, науково-методична, музично-педагогічна компетентності, художньо-

виконавська майстерність і професійна успішність; *культура музично-педагогічної творчості* як інтегроване трансперсональне креативне утворення індивідуально-професійного комплексу засобів творчо-інноваційного опанування наукового, науково-методичного, педагогічного, культурологічного і мистецького знання з метою його практичної реалізації в непередбачуваних ситуаціях та у співавторстві колег у процесі колективної продуктивно-перетворювальної діяльності.

Досягнення мети гуманітарної експертизи зумовило виокремлення в експериментальній роботі відповідних *напрямів і базових методів*, за допомогою яких отримано основний статистичний масив констатувального і контрольного експериментів. *Перший напрям* полягав у визначенні динаміки рівнів сформованості конститутивного модусу професійного розвитку викладача музичного мистецтва шляхом застосування *якісної шкали* для оцінювання стратегій його професійного зростання. Він передбачав: аналіз стратегій професійного зростання ВММ групою професійних експертів (науково-педагогічні працівники в музично-педагогічній галузі) за розробленою якісною шкалою; аналіз динаміки стратегій професійного зростання викладачів музичного мистецтва відповідно до їх науково-педагогічної кваліфікації. Якісні характеристики рівнів сформованості конститутивного модусу ПР ВММ, розроблених з урахуванням основних смислів запропонованої В. Ямницьким диференціації рівнів життєтворчої активності, узагальнено в якісну шкалу:

на *першому – адаптаційно-репродуктивному* рівні особистісно-професійна зрілість виявляється в прагненні до самооцінки і самопізнання індивідуально-професійного ресурсу як випробування музично-виконавської кваліфікації, але за межами сфери професійної діяльності ВММ; мотивація до набуття професійного покликання виявляє ознаки професійного маргіналізму (спрощення способів самовиявлення в педагогічній реальності, особистісна незацікавленість і ментальне відторгнення світоглядних цінностей професії музиканта-педагога тощо); музично-педагогічний професіоналізм актуалізується ситуацією загострення суперечностей між культурними рамками педагогічної професії і творчим музично-виконавським потенціалом ВММ; суб'єктивна музично-педагогічна творчість виявляється у традиційних для конкретного освітнього середовища вимогах до фахівця-початківця, у яких відтворюються норми професії; професійне зростання спрямовано на подолання компетенції в теоретичних “квазіпрофесійних” нормах, сформованих під час професійної підготовки, відбувається адаптація як професійний розвиток *фахівця*, що задовольняє нормам;

на *другому – нормативно-досконалому* рівні особистісно-професійна зрілість виявляється в запобіганні перевантажень виконавського апарату, прагненні до самозбереження, матеріального добробуту, стабільності й захищеності; мотивації до набуття професійного покликання демонструють очікування зовнішніх впливів на викладача з боку інших людей, що мають відповідати за його досягнення та підвищення професійної музично-педагогічної якості; музично-педагогічний професіоналізм розглядається як професійні дії, спрямовані на стабілізацію професійного успіху, але брак

ціліснооновлювального смислу професійної діяльності призводить до його фрагментарності; стратегія професійного зростання є об'єктивно ефективною, оскільки повністю використовується для задоволення потреб традиційної професійної культури; музично-педагогічна творчість стимулюється зовнішніми цілями, які не набули особистісного смислу, але водночас вона демонструє професійно грамотного, компетентного ВММ, орієнтованого на зовнішні високі норми успішного *професіонала*;

на *третьому – евристично-продуктивному рівні* особистісно-професійна зрілість виявляється у відповідальному ставленні до індивідуальних особливостей музично-виконавського апарату, прагненні до стабільної підтримки виконавської форми, постійному пошуку себе, самозмін, тривалому невдоволенні професійною майстерністю; мотивації до набуття професійного покликання свідчать про прагнення ВММ до розширення меж життєдіяльності, віднайдення способів здійснення досвіду професіоналізації в реальність як самореалізації у ній, створення і апробацію ефективної системи самопредставлення в професії, проте, зовнішня детермінація зумовлює постійний стан боротьби суперечностей професійного розвитку, що виступає джерелом досягнення професійних цілей; відбувається постійне вдосконалення музично-педагогічного професіоналізму за параметрами ідентифікації з професійною спільнотою, свідомо самостійність у самоперетвореннях, занурення у саморозвиток і самовдосконалення тощо; культура музично-педагогічної творчості продукує і відтворює нові можливості й цілі, що спонукує виникнення особистісних суперечностей з інерцією професійного середовища; професійне зростання визначається діалектичністю у відносинах і відбиває суб'єкту визначеність ВММ як *професіонала-майстра*;

на *четвертому – творчо-інноваційному рівні* особистісно-професійна зрілість виявляється в людиноцентрованій увазі ВММ до себе й іншого (студента, колеги, професійного оточення), цілісності статичних, градуалістичних і динамічних відносин з музично-педагогічною реальністю, що ґрунтується на постійному їх оновленні на нових засадах; цінностями мотивації до набуття професійного покликання визнаються реінтеграція з педагогічною реальністю, новизна, різноманітність взаємозв'язків людини, освіти, музичного мистецтва, цілісність життєтворчості; у музично-педагогічному професіоналізмі гармонійно поєднується мета науково-педагогічного працівника і музиканта-виконавця, вихователя і просвітника, постійно поновлюється його системний взаємообмін із колегами; культура музично-педагогічної творчості виявляє професійну музично-педагогічну сутність ВММ у діалогічних відносинах з педагогічною реальністю та її наповнення новими культуротворчими смислами, утворення проектно-програмних аналітичних продуктів, ВММ виявляє життєтворчу активність *трансфесіонала*.

Для оцінювання рівнів сформованості конститутивного модусу (стратегій професійного зростання) ПР ВММ за наведеною якісною шкалою було створено експертну колегію у складі міжгалузевих фахівців високого рівня, які коректно вивчали діяльність викладачів, застосовуючи методи, що забезпечували комфортні умови співпраці та мали дорадчу функцію. У

результаті підрахунку загальної суми, отриманої з експертної оцінки стратегій професійного зростання ВММ, зафіксовано значні зміни в їхніх рівнях, подані у табл. 1, що підтверджує динаміку рівнів сформованості конститутивного модусу ПР ВММ.

Таблиця 1

Динаміка змін у рівнях сформованості конститутивного модусу професійного розвитку ВММ за результатами експертної оцінки

	Рівні стратегії професійного зростання ВММ	Показники (у %, а/о)			
		На початку експерименту		Наприкінці експерименту	
		%	а/о	%	а/о
1	адаптаційно-репродуктивний	14,3	11	2,9	2
2	нормативно-досконалий	42,9	30	51,5	36
3	евристично-продуктивний	42,8	29	31,4	21
4	творчо-інноваційний	-		14,3	11

Другий напрям контрольного експерименту забезпечив вивчення динаміки рівнів сформованості механізму ПР ВММ (індивідуально-професійного ресурсу) із застосуванням методу самооцінки виявів його емерджентів – особистісно-професійної зрілості, професійного музично-педагогічного покликання, музично-педагогічного професіоналізму, культури музично-педагогічної творчості на початку і наприкінці експерименту за розробленою кількісною шкалою; визначення викладачами коефіцієнта повноти представлення інваріантних конструктів індивідуально-професійного ресурсу як показник відповідного рівня його сформованості на початку і наприкінці експерименту; кореляційний аналіз конструктів ПР. Встановлення характеру взаємозв'язків між конструктами здійснювалося за методикою розрахунку фактору крос-кореляції між двома зразками даних та визначення кореляційного зв'язку між їхніми значеннями. Використання обраних методів отримання кількісних і якісних даних та їхня обробка за допомогою програми SPSS, засвідчили зміни в показниках сформованості ПР ВММ (див. табл. 2).

Таблиця 2

Динаміка описових статистик коефіцієнта сформованості індивідуально-професійного ресурсу ВММ за результатами самооцінки

Тип вибірки		N	Мінімум	Максимум	Середнє	Стд. відх.	Дисп.
На початку експерименту	антропологічний	70	2,00	4,00	2,9143	,70174	,492
	аксіологічний	70	2,00	4,00	3,2286	,54695	,299
	практиологічний	70	2,00	4,00	3,3429	,53922	,291
	трансесійний	70	1,00	4,00	2,6571	,83817	,703
	N валідних	70					
Наприкінці експерименту	антропологічний	70	2,00	4,00	3,0857	,50709	,257
	аксіологічний	70	3,00	4,00	3,5143	,50709	,257
	практиологічний	70	2,00	4,00	3,4000	,55307	,306
	трансесійний	70	2,00	4,00	3,1143	,71831	,516
	N валідних	70					

Метод ідентифікації за абсолютною кількісною шкалою уможливив самооцінку в числовому вигляді, у зв'язку з чим усіх учасників формувального експерименту було ознайомлено з характеристиками виявів особистісно-професійної зрілості, музично-педагогічного покликання, музично-педагогічному професіоналізму, культури музично-педагогічної творчості, що презентують конструкти індивідуально-професійного ресурсу. Їх самооцінка за 4-бальною шкалою на початку і наприкінці експерименту стала кількісним масивом, що дав змогу визначити коефіцієнт повноти представленості конструктів індивідуально-професійного ресурсу ВММ за формулою:

$$K = \sum m_i / m = (m_1 + m_2 + m_3 + m_4) / m,$$

де K відповідає одному з рівнів його сформованості за умови досягнення показників: $K \leq 0,5$ – адаптивно-репродуктивний; $0,5 < K \leq 0,75$ – нормативно-досконалий; $0,76 < K \leq 0,95$ – евристично-продуктивний; $0,96 < K \leq 1$ – творчо-інноваційний. На початку експерименту узагальнений показник коефіцієнта повноти сформованості індивідуально-професійного ресурсу ВММ склав 0,75, що свідчить про привалювання серед респондентів нормативно-досконалого рівня. Наприкінці експерименту цей показник становив 0,81, що характеризує перехід до показників евристично-продуктивного рівня сформованості індивідуально-професійного ресурсу ВММ.

Третій напрям передбачав визначення динаміки формування професійної музично-педагогічної якості як комплексного архікритерію ПР ВММ із застосуванням 4-бальної рангової шкали для сумарної оцінки незалежними експертами (музиканти-педагоги, магістранти, аспіранти, студенти) гуманітарних ефектів музично-педагогічної якості за цим же методом. Відповідно до розробленого змісту опитувальних листів з виявами обраних критеріїв, які об'єктивуються в художньо-педагогічному середовищі (дбайливе ставлення до власного здоров'я та дотримання гігієни виконавського апарату музиканта, реалізація метакогнітивного досвіду наукової рефлексії музичної і музично-педагогічної галузі, інтерес до досвіду як колег, так і організації, полісуб'єктна творча взаємодія в освітньому процесі й поза його межами, відкритість для консультативної і експертної діяльності та особистісного спілкування в питаннях успішності професійного буття музиканта-педагога, до різноманітних суб'єкт-суб'єктних творчих зв'язків у міжгалузевому художньому і педагогічному просторі тощо). M оцінки незалежними експертами виявів сформованості у викладачів професійної музично-педагогічної якості на початку експерименту дорівнює 2,2762, наприкінці – 2,9175. Наприкінці експерименту загальний рівень оцінки професійної музично-педагогічної якості підвищився в усіх експертів і мав показники в межах евристично-продуктивного і творчо-еволюційного рівнів.

Четвертий напрям полягав у визначенні динаміки процесуальної цілісності (реінтеграції) модельних параметрів професійного розвитку у СБПО із застосуванням соціологічних методик і методів статистичної обробки експериментальних даних. Відповідно до результатів розрахунків наприкінці експерименту використано кілька методів: статистичне доведення появи емерджентна про-трансфесіоналізації шляхом визначення взаємозв'язку

незалежних вибірок, відповідно до якого спосіб-модус, засіб-механізм і архікритерій ПР ВММ являють собою творчо-еволюційну цілісність, утворену в результаті креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти викладача музичного мистецтва. Для порівняння M параметрів ПР ВММ – самооцінки індивідуально-професійного ресурсу (ІПР), оцінки експертами стратегії професійного зростання (СПЗ) та незалежними експертами рівня професійної музично-педагогічної якості (ПМПЯ) – використані методи дисперсійного аналізу. Порівняльний аналіз M довів їх зростання в динамічній послідовності “на початку і наприкінці експерименту”, відповідні показники стандартного відхилення виявляли тенденції до зменшення, вказуючи на зростання щільності розподілу показників самооцінки та оцінки різних груп експертів. Остаточо підтвердити висунуті положення холистсько-емерджентного підходу про реінтеграцію як педагогічну сутність ПР ВММ вдалося із застосуванням методів розрахунку ваги параметрів гуманітарної експертизи та апостеріорного порівняння середніх за допомогою програми SPSS (ANOVA). Такий висновок зроблено за показниками, де $p > 0,05$. Статистичні дані унаочнено на рис. 1, який демонструє підтвердження концептів дослідження.

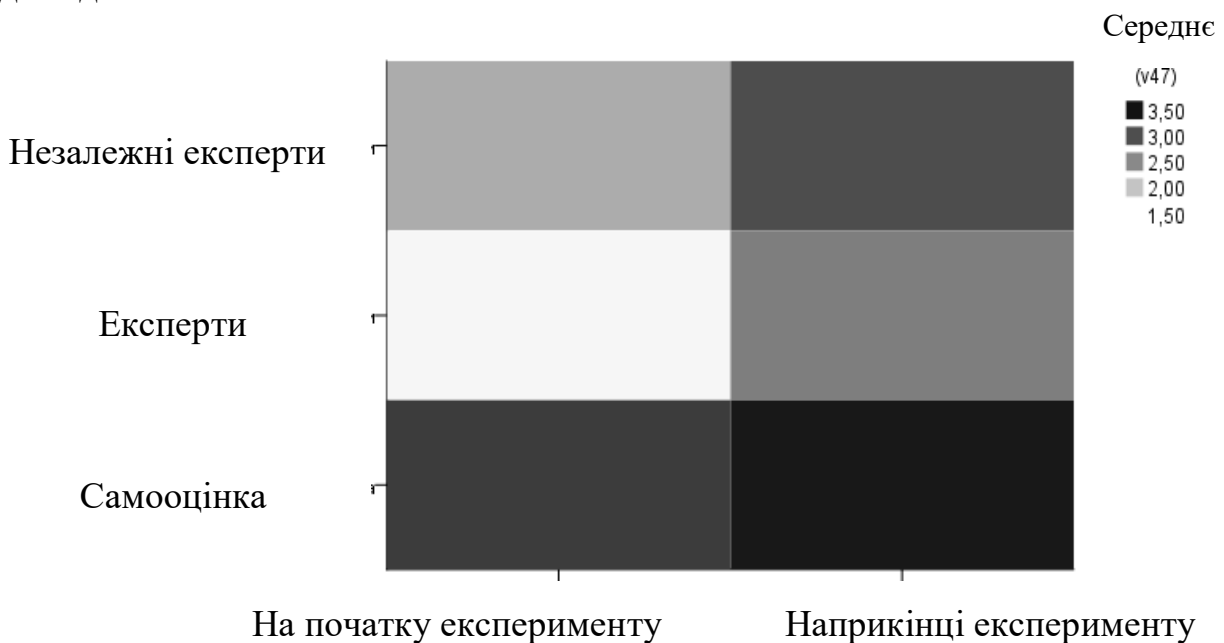

Рис. 2. Карта динаміки інтенсивності взаємозв'язку M модельних параметрів ПР ВММ у СБПО

Вивчення ефективності реалізованих у СБПО концептуально-методичних засад формування модельних параметрів ПР ВММ засвідчило ефективність експериментальної методики та її педагогічний вплив на розвиток музично-педагогічної якості культурно-освітнього середовища вищих навчальних закладів, у яких вони пройшли апробацію. Контрольний експеримент підтвердив основні концепти теорії і методики професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

ВИСНОВКИ

У дисертації здійснено узагальнення наукової проблеми професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти й запропоновано новий підхід до її розв'язання, що полягає у визначенні теоретичних основ категорії професійного розвитку викладача музичного мистецтва, створенні її формульовано-процесуальної моделі, розробленні концептуально-методичних засад педагогічної організації постдипломної освіти ВММ як чинника професійного розвитку та методичного забезпечення їхнього впровадження в систему безперервної педагогічної освіти.

Результати проведеного теоретичного та експериментального дослідження підтвердили правомірність провідних концептуальних положень, засвідчили ефективність розв'язання поставлених завдань і дали підстави для формулювання таких загальних висновків.

1. На підставі аналізу накопиченої історичним досвідом інформації про категорію розвитку, узагальнено культурні смисли її еволюції в соціогуманітарному знанні: у філософії – від первинних уявлень про рух, зміни, час до концептуальних холистських поглядів на розвиток як принцип цілісності життя, що детермінує перебіг творчих процесів біо-психо-культуро-соціогенезу; у психології – від природної зумовленості розвитку психіки індивіда генетичною програмою до перетворення її психічних форм на різнорівневі психічні феномени, виникнення особистісних новоутворень негенетичного походження (емерджентів) – ефектів соціального впливу, що відновлюють цілісність людини; у педагогіці – від історичного попиту на збагачення цінностей і цілей розвитку особистості, розробку відповідних соціокультурних умов до їх систематизації і реалізації в різноманітних освітніх системах (природничо-науковій, теологічній, експериментально-дослідній, гуманістичній, інтеграційній, трансформаційній, людиноцентрованої).

У вітчизняній мистецькій галузі витоки ідеї професійного розвитку особистості детерміновані історичними традиціями функціонування музично-педагогічної професії, сформованими внаслідок особливостей перебігу цивілізаційних процесів залежно від географічних, етнічних, ідеологічних, економічних та інших факторів, що зумовило домінування кваліфікаційної фрагментарності, ідеологічної спрямованості, цільової завершеності професіоналізації музиканта-педагога й актуалізувало попит на фундаменталізацію теоретико-методичних засад розв'язання проблеми цілісного професійного розвитку викладача музичного мистецтва в сучасній вітчизняній системі безперервної педагогічної освіти.

2. Вибір постнекласичної наукової платформи дослідження професійного розвитку викладача музичного мистецтва зумовив визначення відповідного комплексу методологічних основ загальнофілософського рівня (коеволуційний, синергетичний, холистський підходи), що розкриває об'єктивні взаємозв'язки професійного розвитку особистості в системі безперервної педагогічної освіти як коеволуційного явища філо-онто-біо-актуалгенезу; загальнонаукового рівня (системно-кібернетичний,

культурологічний, цивілізаційний, гуманітарний підходи), що виявляє системні соціокультурні взаємозв'язки професійного розвитку особистості як принципу професіогенезу; конкретнонаукового рівня методології (андрагогічний, ресурсний, феноменологічний, акмеологічний, праксіологічний підходи), що відбиває індивідну, особистісну, суб'єктну, індивідуально-професійну й соціальну сутності професійного розвитку викладача музичного мистецтва. Їх методологічний синтез уможливив виявлення і обґрунтування холістсько-емерджентного (реінтеграційного) підходу для з'ясування сутності й моделювання змісту професійного розвитку викладача музичного мистецтва, розроблення концептуально-методичних засад педагогічної організації формування його модельних параметрів у системі безперервної педагогічної освіти.

Холістсько-емерджентна природа професійного розвитку викладача музичного мистецтва вказує на його реінтеграційну сутність як формувально-процесуального феномену й музично-педагогічного явища, педагогічна функція якого реалізується у взаємооновленні особистості викладача музичного мистецтва і змісту музично-педагогічної професії, наслідком чого є формування і трансформація предметного знання з музичного мистецтва в знання з музичного навчання і виховання, особистісні, несумативні ціліснооновлювальні педагогічні та естетичні новоутворення.

3. Упорядкування категоріально-термінологічного апарату теорії професіогенезу викладача музичного мистецтва дало змогу виявити сутність професійного розвитку і визначити його як ціліснооновлювальний процес професіоналізації-трансфесіоналізації-універсалізації, у якому реінтегруються статичні, градуалістичні й творчо-еволюційні модуси відносин професії викладача музичного мистецтва та її суб'єкта як педагога, музиканта-митця, науковця, людини. Усе це зумовлює формування індивідуально-професійних новоутворень, еволюцію культурних норм і фактів професійної діяльності в музично-педагогічній галузі та поза її межами.

Формувально-процесуальна модель професійного розвитку викладача музичного мистецтва розкриває його ціліснооновлювальний музично-педагогічний зміст, що забезпечується модельними параметрами: структурно-координувальним комплексом функцій професійного зростання як його конститутивного модусу (цивілізаційно-аксіологічною, метапедагогічною, регулятивною, діалогічно-комунікативною, культуро- та індивідуально-творчою); системно-процесуальною цілісністю антропологічного, аксіологічного, праксіологічного і трансфесійного конструктів індивідуально-професійного ресурсу як його механізму; професійною музично-педагогічною якістю як його комплексним архікритерієм і протофеноменом. Критеріями сформованості означених модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти визначено його новоутворення – особистісно-професійну зрілість, професійне музично-педагогічне покликання, музично-педагогічний професіоналізм, культуру музично-педагогічної творчості.

4. Вивчення стану інституціоналізації професійного розвитку в практиці безперервної педагогічної освіти засвідчило нормативно-правове та організаційне забезпечення формування окремих модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва, що реалізують його соціально орієнтовані статичні та градуалістичні модуси. В інституціоналізованих формах безперервної педагогічної освіти встановлено дефіцит науково-теоретичного, інформаційного й особистісного забезпечення формування та реалізації творчо-еволюційних модусів професійного розвитку викладача музичного мистецтва; у змісті програм підвищення науково-педагогічної кваліфікації викладача музичного мистецтва в аспірантурі, докторантурі не враховані наслідки тривалого відходу від музично-педагогічної реальності; у практиці післядипломної освіти недостатньо функціонують такі форми інституціоналізації професійного розвитку як закордонне стажування, творча відпустка, кураторство, суспільно-культурна просвітницька діяльність поза межами місця роботи; недостатньо вивчена світова практика щодо конструювання рамок кваліфікації в музично-педагогічній галузі та інноваційних можливостей безперервної педагогічної освіти в професійному розвитку викладача музичного мистецтва. Проведений аналіз стану інституціоналізації професійного розвитку викладачів музичного мистецтва виявив їх особистісні смисли у використанні педагогічного потенціалу неінституціоналізованих форм безперервної педагогічної освіти, які організовуються в процесі професійної діяльності; актуалізував теоретичне обґрунтування нових інформальних і неформальних системних сегментів безперервної педагогічної освіти, розробку змісту і методики їх педагогічної організації для формування модельних параметрів професійного розвитку науково-педагогічних працівників музично-педагогічної галузі.

У дослідженні встановлено, що система безперервної педагогічної освіти викладача музичного мистецтва являє собою синергію різноманітних формальних, неформальних та інформальних інституціоналізованих і неінституціоналізованих освітніх технологій, спрямованих на перетворення інформації в особистісне музично-педагогічне знання шляхом взаємооновлювальної освітньорозвивальної співдії її суб'єктів.

5. Процесуальну цілісність системи безперервної педагогічної освіти забезпечує постдипломна освіта викладача музичного мистецтва – чинник професійного розвитку, що функціонує як її неінституціоналізований інформальний системний сегмент, який зумовлює континуум оновлення цілісності індивідуально-професійного ресурсу та його музично-педагогічної якості в еволюціонуючому спів-бутті суб'єкта професійного зростання з організованою професійною музично-педагогічною реальністю. Методику педагогічної організації постдипломної освіти формують виявлені атрибутивні, об'єктивні закономірності й закономірності продуктивності постдипломної освіти, її принципи як цінності професійного розвитку викладача музичного мистецтва, як системи відносин викладача музичного мистецтва з музично-педагогічною реальністю, як засобу досягнення результативності професійного розвитку; встановлені культурні максими цілей і змісту постдипломної освіти

як сукупність професійно-світоглядних настанов суб'єктного значення; розроблений комплекс традиційних (синергетичні, андрагогічні, комунікативні) та інноваційних (праксіологічні, когерентні, трансфесійні) освітніх технологій, представлений у креативно-акмеологічному супроводі постдипломної освіти.

6. Упровадження теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва забезпечується методичним арсеналом креативно-акмеологічного супроводу постдипломної освіти: змістом гуманітарного, праксіологічного, трансфесійного компонентів; педевтологічними умовами (політехнологічність, інформаційно-енергетична відкритість учасників експерименту, реінтеграція індивідуально-професійного ресурсу викладача музичного мистецтва з полігалузевим художньо-педагогічним середовищем); авторськими активними методами (полігалузевої рефлексії стану науково-дослідного простору музичного мистецтва, саморефлексії цілісності особистісного картоїду професійного розвитку педагога-музиканта, реінтеграції проспективних ідей індивідуальних і колективних суб'єктів музично-педагогічної реальності, логемізації світових сучасних концепцій музичного виховання і освіти, концептуалізації емоційного зв'язку з людинотворчою сутністю музичного мистецтва, когерентного творчого задуму, акмеологічного відеотренінгу, актуалізації полікваліфікаційних компетенцій, трансфесійного стажування, методичним прийомом вітально-аксіологічного сканування особистого досвіду на предмет професійних деформацій викладача музичного мистецтва). Експериментальна методика педагогічної організації професійного розвитку викладача музичного мистецтва апробована в практиці вищої музично-педагогічної школи, що передбачало кілька послідовних етапів (фрагментарно-моделювальний, системно-моделювальний, трансперсональний).

7. Ефективність розроблених теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладача музичного мистецтва доведена гуманітарною експертизою результатів їхньої об'єктивації в системі безперервної педагогічної освіти шляхом вивчення сформованості модельних параметрів досліджуваного феномену – індивідуально-професійного ресурсу, стратегій професійного зростання, професійної музично-педагогічної якості викладача музичного мистецтва відповідно до встановлених критеріїв, виявлених на адаптивно-репродуктивному, нормативно-досконалому, евристично-продуктивному, творчо-інноваційному рівнях. Ефективність апробованих в системі безперервної педагогічної освіти теоретичних і методичних засад професійного розвитку викладачів музичного мистецтва визначена за допомогою методів: крос-кореляції між двома зразками даних самооцінки сформованості конструктів індивідуально-професійного ресурсу та визначення кореляційного зв'язку між їхніми значеннями на початку й наприкінці експерименту (антропологічний – 2,9143/3,0857; аксіологічний 3,2286/3,5143; праксіологічний – 3,3429/3,4; трансфесійний – 2,6571/ 3,1143); вивчення динамічних змін кількісних даних методом апостеріорного порівняння середніх (M), де M сформованості індивідуально-професійного ресурсу викладача музичного мистецтва дорівнює 3,0357/3,2786; M оцінки показників стратегій

професійного зростання колегією експертів – 1,7771 /2,5886; *M* оцінки виявів сформованості професійної музично-педагогічної якості незалежними експертами – 2,2762/2,9175. Результати гуманітарної експертизи модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва за розрахунками коефіцієнта ваги показників мають позитивне значення – індивідуально-професійного ресурсу – 12,2, стратегії професійного зростання – 26,08, професійної музично-педагогічної якості – 44,4. Отримані статистичні дані підтверджують позитивну динаміку показників сформованості модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

8. Підготовлені та запроваджені в навчальний процес професійної підготовки магістрів музичного мистецтва якісно новий спецкурс “Теорія та методика професійного розвитку педагога-музиканта”, матеріали навчального посібника “Професійний розвиток педагога-музиканта: теорія та методика”, а також розроблений та апробований методичний арсенал креативно-акмеологічного супроводу, програма заходів школи професійного зростання музикантів-педагогів створили міцне навчально-методичне забезпечення, що уможливило поетапне формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва в практиці професійної музично-педагогічної освіти та сформувало навчально-методичний резерв для педагогічного супроводу професійного зростання представників музично-педагогічної галузі.

Розв’язання завдань дисертаційного дослідження зумовило досягнення його мети – обґрунтування, реалізацію та доведення ефективності функціонування концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти. Втілення її основних положень передбачає якісне перетворення музично-педагогічного простору для культурного зростання особистості музиканта-педагога впродовж життя та подальший розвиток фундаментальних і прикладних досліджень проблем педагогічної організації професіогенезу науково-педагогічного працівника музично-педагогічної галузі після кваліфікаційного визнання.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографія

1. Сегеда Н. А. Професійний розвиток викладача музичного мистецтва: історія, методологія, теорія : монографія / Н. А. Сегеда. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011. – 273 с. (15, 92 ум. др.арк.).

Навчальний посібник

2. Сегеда Н. А. Професійний розвиток педагога-музиканта: теорія та методика : навчальний посібник / Наталя Анатоліївна Сегеда. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – 184 с. (Гриф МОНМС України : Лист №1/11 -3684 від 20.03.2012).

Статті в наукових фахових виданнях

3. Сегеда Н. А. Професійна індивідуальність вчителя музики / Н. А. Сегеда //

- Соціалізація особистості: зб. наук. праць / за заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К.: Логос, 2002. – Т. VIII – С.154-160.
4. Сегеда Н. А. Професійне самовдосконалення вчителя музики / Н.А.Сегеда // Мистецтво та освіта. – 2003. – №1. – С.2-6.
 5. Сегеда Н. А. Психолого-педагогічні засади диригентської діяльності вчителя музики / Н. А. Сегеда // Теоретичні і практичні питання культурології : зб. наук. ст. – Мелітополь : Вид-во “Сана”, 2005. – Вип. XVII. – С.89-94.
 6. Сегеда Н. А. Концептуальні засади освітньої діяльності факультету мистецтв та художньої освіти Мелітопольського державного педагогічного університету / Н.А.Сегеда // Теоретичні та практичні питання культурології : зб. наук. ст. – Мелітополь : Вид-во “Сана”, 2008. – Вип. XXV. – Ч.ІІ. – С.97-99.
 7. Сегеда Н. А. Якість постдипломної професійної освіти викладача музичного мистецтва: сучасна проблематизація / Н. А. Сегеда // ПостМетодика. – 2008. – №7 (71). – С.367-373.
 8. Сегеда Н. А. Холістсько-емерджентні концепти педагогіки музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Наукові записки: зб. наук. ст. / М-во освіти і науки України; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Вип. XXXIV (84). – С.211-221.
 9. Сегеда Н. А. Зміст креативно-акмеологічного підходу до вивчення феномену професійного зростання викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // “Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту”. – Харків: ХДАДМ (XXIII), 2009. – № 4. – С. 106-110.
 10. Сегеда Н. А. Індивідуально-професійний ресурс викладача музичного мистецтва вищого навчального закладу з позицій міждисциплінарного підходу / Н. А. Сегеда // Соціалізація особистості: зб. наук. праць / За заг. ред. проф. А. Й. Капської. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. – Том XXXII. – С.167-177.
 11. Сегеда Н. А. Історіографія ідеї неперервності професіоналізації у вітчизняній музичній освіті Х-ХІІІ століть / Н. А. Сегеда // Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції “Гуманістичні орієнтири мистецької освіти”, 22-24 квітня 2009 р.– 7 (12).– К. : НПУ, 2009. – С.221-226.
 12. Сегеда Н. А. Холістсько-емерджентні логіки концепції професійного розвитку викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія Педагогічні науки. Луганськ : Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2010. – Частина II. – №6 (193). – С.84-92.
 13. Сегеда Н. А. Гуманітарні ефекти професійного зростання як “людський вимір” реінтеграції особистості викладача музичного мистецтва і професійної реальності / Н. А. Сегеда // Наукові записки : зб. наук. ст. НПУ імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – № 92. – С. 208-216.
 14. Сегеда Н. А. Концепція педагогічного геному професійного розвитку викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць, ред.колег. Н.В.Гузій (відповідальний редактор) та ін. – Вип. 11(21). – К.: Вид-во НПУ імені

М. П. Драгоманова, 2010 – С.55-59.

15. Сегеда Н. А. Креативно-акмеологічний картоїд професійного розвитку викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / Ред.кол.: І. П. Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь : Видавництво “Мелітополь”, 2010. – Вип. 4. – С.28-36.

16. Сегеда Н. А. Педагогічна адекватність професійної діяльності викладача музичного мистецтва: ретроспектива проблеми і перспективи її вирішення / Н. А. Сегеда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць / Вип. 10 (15).– К. : НПУ, 2010. – С120-126.

17. Сегеда Н. А. Протофеномен професійного розвитку викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Зб. наук. праць “Педагогічна освіта : теорія і практика”. – Вип. 6. – Кам’янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г. , 2010. – С. 226-232.

18. Сегеда Н. А. Феноменологія розвитку особистості в освітніх моделях / Н. А. Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. статей / Ред.кол. : І. П. Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь. – 2011. – Вип. 6. – С.53-61.

19. Сегеда Н. А. Зміст індивідуально-професійного ресурсу викладача музичного мистецтва у вимірах практиологічного підходу / Н. А. Сегеда // Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія : зб. наук. праць.; редкол. : В.І.Шахов (голова) та ін. – Вінниця : ТОВ фірма «Планер», 2011. – 419 с. – Вип. 35. – С.269-274.

20. Сегеда Н. А. Міжкультурна комунікативна компетентність як ознака професійно-педагогічної якості викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // Нова педагогічна думка. – №3. – 2011. – С.65-69.

21. Сегеда Н. А. Інституціоналізація професійного розвитку викладача музичного мистецтва у вітчизняній системі безперервної педагогічної освіти / Н. А. Сегеда // “Педагогічна освіта: теорія і практика” : зб. наук. праць. – Кам’янець-Подільський : Видавець ПП Зволейко Д. Г. , 2011. – Вип. 8. – С.351-358

22. Сегеда Н. А. Стан забезпечення професійного зростання викладача музичного мистецтва у педагогічній реальності інститутів післядипломної освіти / Н. А. Сегеда // Наукові записки: зб. наук. ст. НПУ імені М. П. Драгоманова; укл. Л. Л. Макаренко. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2011.– Вип. 93. – С. 182-193.

23. Сегеда Н. А. Поліпарадигмальна сутність постдипломної професійної освіти викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Зб. наук. праць Бердянського державного педагогічного університету (педагогічні науки). – Бердянськ : БДПУ, 2011. – № 1. – С.257-263.

24. Сегеда Н. А. Постдипломна освіта як чинник професійного розвитку викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Наукові записки. Серія “Психолого-педагогічні науки” (Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя) / [за заг. ред. проф. Є. І. Коваленко]. – Ніжин : Вид-во НДУ імені М.Гоголя, 2011. – Вип. 6. – С.29-33.

25. Сегеда Н. А. Закономірності постдипломної професійної освіти викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Теорія та методика навчання та виховання: зб. наук. праць / за редакцією член-кор. НАПН України А.В.Троцько. – Харків, 2011. – Вип. 27. – С.130-140.
26. Сегеда Н. А. Дидактичні орієнтири креативно-акмеологічного супроводу професійного розвитку викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки : зб. наук. праць – Луганськ : Вид-во ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2011. – №8 (219) . – Ч. I. – С.162-171.
27. Сегеда Н. А. Культура музично-педагогічної творчості як емерджент трансфесіоналізації викладача музичного мистецтва / Н. А. Сегеда // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики: зб. наук. праць; ред. колег. Н.В.Гузій (відповідальний редактор) та ін. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2012. – Вип. 16. – С.118-123.

Тези, матеріали конференцій

28. Сегеда Н. А. Проблема культуровідповідності професійної освіти / Н. А. Сегеда // Зб. тез доповідей учасників Міжнар. наук.-практ. конф. “Соціально-економічні проблеми сталого розвитку українського суспільства”, Мелітополь, 13 травня 2004. – Мелітополь : НКП ГУ “ЗІДМУ”, 2004. – С.168-170.
29. Сегеда Н. А. Підготовка майбутнього вчителя музики до творчого діалогу з учнями як засобу професійної самореалізації / Н. А. Сегеда // Матеріали VII Міжнар. наук.-практ. конф. “Наука і освіта ‘2004”. Том 39. Проблеми підготовки фахівців. – Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2004. – С.3-5.
30. Сегеда Н. А. Акмеологічна сутність професійної самореалізації учителя / Н. А. Сегеда // Акмеологія – наука ХХІ століття : розвиток професіоналізму: Матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф. / Наук. редактив. : В.І. Перевозчиков. – К. : КМПУ імені Б.Д.Грінченка, 2008. – С.213-215.
31. Сегеда Н. А. Гуманитарные доминанты профессионального роста преподавателя высшей школы / Н. А. Сегеда // Педагогическое образование в эпоху перемен: результаты научных исследований и их использование в образовательной практике: сб.статей / Материалы II Междунар. науч. конф., РГПУ имени А.И.Герцена, 17-19 марта 2009 г. – Вып.2. – СПб. : НИИ НПО, 2009. – С.49-54.
32. Сегеда Н. А. Трансфесіоналізація викладача вищої школи / Н. А. Сегеда // Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., Мелітополь, 13-14 квітня, 2010. – Мелітополь : МДПУ імені Б.Хмельницького. – С.27-29.
33. Сегеда Н. А. Дистанційні форми у дії / Н. А. Сегеда // Педагогічні кадри. – 2012. – №1 (1621). – С. 3.

Методичні рекомендації

34. Сегеда Н. А. Самостійна підготовка студента до музично-педагогічного практикуму: методичні рекомендації / Укладач: Н. А. Сегеда. – 2-ге вид. – Мелітополь: Вид-во МДПУ, 2012.– 24 с.
35. Сегеда Н. А. Методичні рекомендації до самостійної роботи з хорового аранжування / Укладач: Н. А. Сегеда. – 2-ге вид. – Мелітополь: Вид-во МДПУ імені

Б. Хмельницького, 2012. – 24 с.

36. Сегеда Н. А. Сучасне вітчизняне хорове мистецтво : методичні рекомендації з курсу “Хорознавство” / Укладач: Н.А.Сегеда. – 2-ге вид. – Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2012. – 24 с.

37. Сегеда Н. А. Основи музично-педагогічної творчості : методичні рекомендації до самостійної роботи з дисципліни “Основи теорії та історії музичної педагогіки” / Укладач: Н.А.Сегеда. – Мелітополь : Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2012.– 26 с.

Статті в журналах та наукових збірниках

38. Сегеда Н. А. Дирижёрско-хоровое образование в высших учебных заведениях Украины / Н. А.Сегеда // Культурните права в Европеска перспектива. – Благоевград : Югозападен университет “Неофит Рилски”. – 2005. – Том 3. – С.209-211.

39. Сегеда Н. А. Теоретичні засади вдосконалення технології професійної підготовки управлінця-освітянина / Н.А.Сегеда // Управління школою. Науково-методичний журнал. – 2006. – №10-12 (130-132). – С.17-20.

40. Сегеда Н. А. Подготовка будущего учителя к самореализации в педагогической профессии / Н.А.Сегеда // Музиката традиции и съвременност. – Благоевград : Югозападен университет “Неофит Рилски”. – 2006. – Том III. – С.191-194.

41. Сегеда Н. А. Феномен креативності: сутність і структура / Н.А.Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка. – Мелітополь, 2007. – Вип. 8. – С.129-137.

42. Сегеда Н. А. Людинотворча сутність професійної самоосвіти викладача в контексті креативно-акмеологічного підходу / Н.А.Сегеда // Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету: зб. наук. ст. / Ред. кол. : І. П. Аносов (голов.ред.) та ін. – Мелітополь, 2008. – Вип.1. – С.45-58.

43. Сегеда Н. А. Безперервна освіта та зміст її моделей у вітчизняній мистецько-педагогічній галузі / Н.А.Сегеда // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія “Соціологія. Психологія. Педагогіка”. – Додаток 4, том II (14) – 2009 р. – Тематичний вип. № 3 “Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського простору”. – С.53-60.

44. Сегеда Н.А. Профессиональное развитие преподавателя музыкального искусства в контексте логем цивилизационного подхода / Н.А.Сегеда // Актуальные проблемы музыкальной педагогики : сб. научн. тр. / Отв.ред. : И. А. Королёва, И. Э. Рахимбаева. – Саратов : «Наука», 2009. – Вып. 1У – С.23-29.

45. Сегеда Н.А. Теоретичні імперативи постдипломної професійної освіти викладача музичного мистецтва / Н.А.Сегеда // Педагогічні науки і освіта : зб. наук. праць Запорізького обласного інституту післядипломної педагогічної освіти. – Запоріжжя : КЗ “ЗОШПО”, ЗОР, 2010. – Вип. VII. – С.234 –241.

АНОТАЦІЇ

Сегеда Н.А. Теоретичні і методичні засади професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти. – Рукопис.

Автореферат на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальностями 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання, 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Національний педагогічний університет імені М.П.Драгоманова. – Київ, 2012.

У дисертації здійснено теоретичне узагальнення порушеної наукової проблеми й запропоновано новий холистсько-емерджентний підхід до її розв'язання, що ґрунтується на адекватному сучасним наукознавчим парадигматичним пріоритетам дослідженні історичних витоків і методологічних орієнтирів у визначенні музично-педагогічної сутності та змісту професійного розвитку викладача музичного мистецтва, на систематизації відповідного категоріального апарату, виявленні, обґрунтуванні та моделюванні його змісту, представленого конститутивним модусом, механізмом і архікритерієм досліджуваного феномену, на розроблених концептуально-методичних засадах педагогічної організації професійного розвитку викладача музичного мистецтва в системі безперервної педагогічної освіти.

Результатами експериментального дослідження на завершальному етапі підтверджено обґрунтованість запропонованих автором теоретичних і методичних засад і ефективність розробленої на їхній основі методики педагогічної організації креативно-акмеологічного супроводу формування модельних параметрів професійного розвитку викладача музичного мистецтва, яку було впроваджено в систему безперервної педагогічної освіти викладачів музичного мистецтва.

Ключові слова: професійний розвиток, холистсько-емерджентний підхід, професійне зростання, індивідуально-професійний ресурс, професійна музично-педагогічна якість, безперервна педагогічна освіта, постдипломна освіта, креативно-акмеологічний супровід, гуманітарна експертиза.

АННОТАЦІЯ

Сегеда Н.А. Теоретические и методические основы профессионального развития преподавателя музыкального искусства в системе непрерывного педагогического образования. – Рукопись.

Автореферат на соискание научной степени доктора педагогических наук по специальностям 13.00.02 – теория и методика музыкального обучения, 13.00.04 – теория и методика профессионального образования – Национальный педагогический университет имени М.П.Драгоманова. – Киев, 2012.

Современный уровень научной рефлексии явления развития и теорий развития человека и личности демонстрирует тенденцию к переосмыслению их ключевых концепций и переводению в класс педагогических категорий с целью упорядочивания целостной педагогической теории профессионализма в музыкально-педагогической практике. Ретроспектива эволюции категории “развитие” и её экстраполяция в понятие профессиональное развитие обновляет представление о взаимосвязях фило-онто-актуалгенеза как коэволюционного явления. Становление культурных смыслов понятия профессионального развития в традициях музыкально-педагогической профессии связано с изучением

особенностей овладения культурными фактами музыки и обусловлено определяющими историческими парадигмами развития общества, в которых гностическая, религиозная, социальная, идеологическая функции музыкального искусства в основном ориентировали музыканта-педагога на достижения в музыкальном исполнительстве, оставляя без исследовательского внимания проблему музыкально-педагогических основ личностно-профессиональных перемен в человеке, вызванных средствами музыкально-педагогической профессии.

Выбор постнеклассической философской платформы обусловил разработку уровневой системы методологических ориентиров исследования профессионального развития преподавателя музыкального искусства, состоящей из общефилософских (холистического, коэволюционного, синергетического), общенаучных (системно-кибернетического, цивилизационного, культурологического и гуманитарного) подходов и подходов прикладного конкретно-научного уровня (андрагогического, акмеологического, ресурсного, феноменологического, праксиологического). Построение системы логем и их методологический синтез в холистско-эмерджентном подходе позволили раскрыть сущность профессионального развития преподавателя музыкального искусства как сложноорганизованного творчески-эволюционного процесса реинтеграции человека, личности, музыкального искусства, музыкально-педагогической профессии и образовательной реальности.

В исследовании определен тезаурус основных категорий и понятий, которые создают целостное представление о сложных статических, градуалистических и творчески-эволюционных связях личности и профессии музыканта-педагога. Модельными параметрами профессионального развития преподавателя музыкального искусства определены конститутивный модус (профессиональный рост и его функции педагогического генома), механизм (индивидуально-профессиональный ресурс, состоящий из антропологического, аксиологического, праксиологического и трансфессионального конструктов), комплексный архикритерий (профессиональное музыкально-педагогическое качество, определяемое через личностно-профессиональную зрелость, потребность обретения профессионального музыкально-педагогического призвания, музыкально-педагогический профессионализм, культуру музыкально-педагогического творчества).

Бесперывное педагогическое образование рассмотрено как системная целостность институционализированных и неинституционализированных форм (аспирантура, докторантура, стажировки, повышения квалификации, постдипломное образование, самоусовершенствование преподавателя музыкального искусства). Констатирующее исследование состояния практики институционализации профессионального развития преподавателя музыкального искусства выявило системный потенциал образовательной функции профессиональной деятельности, которая реализуется в постдипломном образовании. В исследовании определена методика поэтапной педагогической организации профессионального развития, состоящая из описанных закономерностей, принципов, целей, содержания, методического арсенала креативно-

акмеологического сопровождения постдипломного образования, состоящего из разработанных и экспериментально проверенных содержания, программы мероприятий, комплекса технологий, педагогических условий и авторских методов формирования модельных параметров профессионального развития преподавателя музыкального искусства.

Эффективность теоретических и методических основ профессионального развития преподавателя музыкального искусства доказана при помощи гуманитарной экспертизы динамики уровней функциональной целостности индивидуального профессионального ресурса, профессионального музыкально-педагогического качества и стратегий профессионального роста, сформированных в системе непрерывного педагогического образования.

Ключевые слова: профессиональное развитие преподавателя музыкального искусства, холистско-эмерджентный подход, профессиональный рост, индивидуально-профессиональный ресурс, профессиональное музыкально-педагогическое качество, непрерывное педагогическое образование, постдипломное образование, креативно-акмеологическое сопровождение, гуманитарная экспертиза.

ANNOTATION

Segeda N.A. Theoretical and methodological basis of music teacher professional development in the system of continuous pedagogical education.– Manuscript.

Abstracts of thesis to be granted the Doctor of Pedagogical Science degree in specialties 13.00.02 – theory and methods of music training; 13.00.04 – theory and methods of professional education. – National pedagogical university after M.P.Dragomanov. – Kiev, 2012.

Theoretical generalization is done in the thesis New holistic-emergent approach to the set scientific problem solution based on the adequate contemporary paradigm priorities is suggested. Holistics-emergent approach is suggested in the research of historical principals and methodological guidance in determination of music-pedagogical development; in revealing, grounding, modeling of its forming-preceding and music content; in determining constitute modus, mechanism and archcriterion foundations of concept-methodological foundations of music teacher professional development in the system of continuous pedagogical education.

Validity of theoretical and methodological principals worked out by the author, efficiency of elaborated pedagogical arrangement methods of creative-acmeological support of music postgraduate education as a factor of teacher's professional development modul parameters forming in the continuous education system has been proved at the research final stage.

Key words : music teacher development, holistic-emergent approach, individually-professional music teacher resource, professional music-pedagogical quality, continuous pedagogical education, postgraduate education, creative-acmeological support, humanitarian examination.